

La Sang

R. i V. Congregació de la Puríssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist

Tarragona 2021 - Núm. 38

Amb el 475è Aniversari de La Sang.

COSTA DORADA

VILLADORADA ***
PLAYA DE ORO ***

VIL·LA ROMANA ****
BELVEDERE ***
LA HACIENDA ****SUP.

LES OLIVERES ****
CAP ROIG ***
SAN SALVADOR ***

ANDALUCÍA

ISLANTILLA ****
MAZAGÓN ****
CARABELA BEACH&GOLF ****

CAMPO DE GIBRALTAR ****
GRAN HOTEL ALMERÍA ****
SAN ANTÓN GRANADA ****

CABOGATA ****
FÉNIX FAMILY ****
ROQUETAS ***

PROCESSÓ DEL SANT ENTERRAMENT ARRAGONA 2020

Divendres Sant 10 d'abril - 19:30h

SETMANA SANTA 2021

Del 28 de març al 4 d'abril
Tarragona

PORTADA: CRIST DE LA HUMILIACIÓ

DISSENY I MUNTATGE:
Maria Grau Alasà
Tecla Comunicació

EDITA

Reial i Venerable Congregació de la
Puríssima Sang de Nostre Senyor
Jesucrist
c/ Natzaret, 1 - 43003 - Tarragona

DIPÒSIT LEGAL

T 260-2021

IMPRIMEIX

Impremta Comercial Offset

SUMARI

SETMANA SANTA

Pàg. 4

Joan Planellas i Barnosell - Arquebisbe metropolità de Tarragona i primat

SETMANA SANTA 2021

Pàg. 6

Pau Ricomà i Vallhonrat - Alcalde de Tarragona

LA FLAMA DE LA SETMANA SANTA

Pàg. 7

Noemí Llauredó i Sans - Presidenta de la Diputació de Tarragona

SETMANA SANTA SILENCIOSA

Pàg. 8

Josep Maria Cruset i Domènech - President del Port de Tarragona

UNA SETMANA SANTA DE RECOLLIMENT

Pàg. 9

Joan Martí Pla i Pla - President del Consell Comarcal del Tarragonès

SE CELEBRARÀ LA SETMANA SANTA ENGUANY?

Pàg. 10

Josep Queralto Serrano, pvre. - Prefecte de la Sang

A PROPÒSIT DE LA PORTADA...

Pàg. 12

Antoni Pérez de Mendiguren Cros, pvre. - Prior de la Congregació

MEMÒRIA DE LA CONGREGACIÓ 2020

Pàg. 14

Daniel Pallejà Blay - Secretari de la Reial i Venerable Congrega-
ció de la Puríssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist

L'HORA

Pàg. 20

Gòria Ganga Viñes

1921, FA CENT ANYS

Pàg. 22

Daniel Pallejà Blay

LA GUERRA CIVIL (1936-1939) I EL PATRIMONI RELI- GIÓS ARQUITECTÒNIC, ARTÍSTIC, BIBLIOGRÀFIC I DOCUMENTAL DE LA CIUTAT DE TARRAGONA

Pàg. 28

Sofia Mata de la Cruz

MATÍ DE DIVENDRES SANT. CENTENARI D'UN VIA CRUCIS

Pàg. 38

Josep Ignasi Boada Gasulla

"LA PROFESSÓ DEL DIVENDRES SANT" SEGONS FRE- DERIC VIDAL I FERRER

Pàg. 40

Jordi Bertran, Universitat Rovira i Virgili

UNA SEMANA SANTA DIFERENTE

Pàg. 54

Pascual Porcar Fontbona

JUNTA DIRECTIVA

Pàg. 56

SETMANA SANTA

Benvolguts tots en el Senyor,

Estem vivint un nou temps de Quaresma. Estem recorrent un cop més el camí que ens porta a la Pasqua. És un camí que passa, necessàriament, per la Passió i la Mort de Jesús, és a dir, per la seva donació lliure per a la salvació de tota la humanitat. I a cada any que passa ens hem de fer més i més conscients que el que celebrem és tan gran, tan rellevant i tan definitiu que no podem deixar de viure-ho, meditar-ho i explicar-ho. L'any passat vam fer tota experiència de superació quan, al començament de la situació pandèmica, us vam veure obligats a suspendre la major part dels actes tradicionals i populars de les vostres associacions. Tanmateix, vam aprendre a viure tots més íntimament què signifiquen aquests dies en la vida cristiana. No sortir al carrer no hauria d'haver afectat la nostra vivència perquè, en el fons, allò que cadascú de nosaltres celebra té a veure amb l'expressió de la fe en el Déu de Nostre Senyor Jesucrist i això s'expressa de dins cap enfora. Certament, l'any passat vam descobrir coses noves i maneres diferents de viure la nostra fe. Us vam esbrinar per intentar que tota la vostra gent ho visqués profundament. I aquest any, amb l'experiència d'un any diferent, durant el qual hem omplert la motxilla de la nostra vida amb moltes coses, durant el qual s'han posat en dubte moltes altres i en el qual hem vist trontollar criteris que creïem inamovibles, ens disposem a celebrar, per segon any, una Setmana Santa amb restriccions de tota mena, mentre anem caminant —així ens ho diu la ciència i la medicina— cap a la superació d'aquesta prova mundial.

Al llarg d'aquest any, en no poques ocasions us he parlat per diversos canals per encoratjar a treure la positivitat, a pensar en noves maneres de fer i a valorar quines coses fèiem malament com a entitat, com a comunitat creient, com a societat i com a humanitat. A vosaltres, també, us arriba el moment de dur-les a la pràctica. Amb el convenciment que ho heu fet durant l'any, ara arriba el moment en el qual la vostra entitat ha de transmetre el seu objectiu, el seu esperit i la seva història. Ho heu de fer de tal manera que pel fet de no poder dur a terme un acte públic, no hàgiu de deixar les persones sense l'aliment de la fe, sense la reflexió de què significa ser persones cristianes durant la Quaresma i la Setmana Santa i de quina és la vostra missió en la pastoral evangelitzadora, de la qual formeu part. Perquè també vosaltres formeu part del procés evangelitzador, també participeu de l'encàrrec de fer conèixer l'Evangeli de Jesús.

Els bisbes catalans, amb motiu dels 25 anys del Concili Provincial Tarraconense de 1995, hem fet públic un document en el qual constatem «els grans canvis —eclesials, socials, humans i culturals—, que s'han produït arreu del món i també al nostre país i que la pandèmia del coronavirus ha accelerat». «De fet ens trobem [...] en un canvi d'època, i aquesta situació demana capacitat de comprensió dels signes dels temps i creativitat per afrontar els reptes que es van plantejant. En un moment com aquest, ni la por davant allò que ha d'arribar ni el recurs temorenc al costum adquirit no serveixen de res.» Us encoratjo que ho feu així aquesta Quaresma i Setmana Santa. Feu front als reptes de forma creativa, no deixeu de transmetre els valors cristians que, com a entitat d'Església, teniu la missió d'escampar. No menysstenuïu la vostra història, però expliqueu-la i viviu-la amb la creativitat que en l'any 2021 se'ns demana. Viviu un temps de conversió que proposa ser dones i homes que testimonïïn el Crist en les seves vides.

I com a culminació de tot plegat, l'alegria de la Pasqua. Des de la Resurrecció, el nostre Pare il·lumina les nostres vides i les nostres accions. Desitjo que sapiguem trobar la forma de viure amb alegria la Pasqua. Amb tot el meu afecte, demano per a tots la benedicció de Déu.

** Joan Planellas i Barnosell
Arquebisbe metropolità de Tarragona i primat*

Arquebisbat
de Tarragona

SETMANA SANTA 2021

Des d'aquestes línies que tinc el privilegi de dirigir-vos, voldria transmetre el reconeixement que mereixeu per haver-vos mantingut quasi cinc segles vius i preservant l'esperit de lluita i solidaritat que us va engendrar. La Reial i Venerable Congregació de la Puríssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist manté el coratge que només des de l'esforç col·lectiu i generós podria haver restat entre nosaltres.

És des d'aquesta llavor que gardeu immutable la il·lusió d'aquell grup d'esparters i espardenyers que el 1545 varen agrupar-se per fer realitat la commemoració de la Setmana Santa tarragonina. La Setmana Santa a Tarragona està lligada de manera indissoluble a la Reial i Venerable Congregació de la Puríssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist. Aquells fidels i laics van gestar la Processó del Sant Enterrament, ara declarada Element Festiu Patrimonial d'Interès Nacional per la Generalitat de Catalunya: vosaltres vàreu ser els primers en celebrar aquesta manifestació de passió al nostre país i amb aquesta gesta aportàveu un esdeveniment que havia de créixer fins convertir-se en una celebració de dimensions internacionals.

Esperarem un any més. Com així ha estat altres vegades a la Història, quan la guerra, les epidèmies, la fam... han impedit l'expressió de fe més esperada. Romandrem amatents la tornada de la commemoració cristiana tal com l'hem conegut des d'infants, sabedors que aquesta pausa l'omplirà de significat i la farà més significativa encara.

Mentrestant, esperarem amb delit que la imatge principal de la processó del Sant Enterrament, la vostra, la talla de fusta del Crist mort i crucificat, el "Sant Crist de la Sang", torni a tremolar amb pas solemne pels carrers tarragonins regant-los de calma i esperança.

Us esperem sentint la gratitud que mereix la vostra labor interminable i el vostre lloc d'honor com a peça imprescindible de la Setmana Santa de Tarragona.

Pau Ricomà i Vallhonrat
Alcalde de Tarragona

LA FLAMA DE LA SETMANA SANTA

D'un any ençà, res no és igual. Malauradament, la pandèmia de la Covid-19 ha imposat canvis de gran calat en múltiples àmbits socials, bona part dels quals s'han vist sensiblement afectats tot esperant una millora de la situació sanitària. La Setmana Santa no n'ha estat una excepció, i enguany les mesures de prevenció impediran la normal celebració de les solemnes processons, a més d'altres activitats vinculades a aquest esdeveniment tan arrelat als nostres pobles i ciutats.

Malgrat el moment actual, res no canvia la passió amb què les confraries i altres entitats impulsores viuen la Setmana Santa. Sense els passos als carrers i la gernació de participants i espectadors als actes, enguany la introspecció esdevindrà protagonista gairebé exclusiva d'una tradició que ha de ressorgir en les properes edicions, ja emmarcades en un context de plena normalitat. Estic segura que, aleshores, la Setmana Santa tornarà a brillar com ho ha fet en els darrers anys.

També en aquest 2021, cal felicitar tothom qui, any rere any, manté viva la flama de la Setmana Santa al nostre territori, un esdeveniment que supera el fet estrictament religiós i es converteix en un patrimoni cultural i turístic de primer ordre. I una vegada més, cal valorar també la tasca dels homes i de les dones que mouen el nostre país des de les múltiples i diverses associacions ciutadanes, un altre actiu patrimonial que cal preservar.

Noemí Llauredó i Sans
Presidenta de la Diputació de Tarragona

Diputació Tarragona

SETMANA SANTA SILENCIOSA

Quan la primavera apunta, Tarragona es prepara per a un dels esdeveniments més importants de l'any amb la celebració de la Setmana Santa. Enguany, com l'any passat, aquest esdeveniment únic -on es dona una unió perfecta entre la devoció, la tradició, la cultura i el patrimoni- es veu afectat per les mesures sanitàries per combatre la pandèmia de la COVID-19. Aquest any, al treball silenciós i constant de les confraries i germandats, s'hi afegeix, per la necessitat del moment, la capacitat d'adaptació, la imaginació i la resiliència.

Malgrat totes les dificultats, gràcies a aquestes capacitats, celebrem la Setmana Santa. Encetem un segon any de pandèmia en el qual, malauradament, els carrers no lluiran les processons com abans. En canvi, per segon any, la ciutat i les confraries s'adaptaran per realitzar una sèrie d'actes religiosos no processionals oberts als seus confreres i al públic però que a la vegada vetllin per la seva seguretat. Tot un seguit d'actes que commemoren, com tots sabem, la Passió, la Mort i la Resurrecció de Jesús en una atmosfera de silenci, de solemnitat i d'esperança.

Probablement tots hem tingut molts moments per a la reflexió i el recolliment en aquests temps de baixa activitat i de confinament. Són dues accions que també estan íntimament associades a la Setmana Santa. Se sumen, així, la necessitat de confinament per raons sanitàries i el sentit religiós d'aquesta celebració. Junes es veuen convertides en una nova manera, per als integrants de germanors i confraries, de manifestar la seva fe en els temps que vivim, mentre esperem per recuperar la Setmana Santa de sempre, amb gent pels carrers i les places, i per tornar a connectar amb els sentiments i les imatges que s'han repetit a la ciutat durant segles d'història.

Mentrestant, l'activitat de les nostres germandats i confraries no cessa i persisteix en la recuperació per a gaudi de tothom de les nostres tradicions i del riquíssim i valuós patrimoni cultural i artístic. Des d'aquí, i com a president del Port de Tarragona, aprofito per aplaudir l'esforç, la persistència i la generositat que posen en la seva feina totes les persones integrants de la Reial i Venerable Congregació de la Puríssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist de Tarragona, que treballen discretament tot l'any per a fer possibles aquests moments.

I convido tots els ciutadans i ciutadanes de Tarragona sigui quin sigui el seu vincle amb la Setmana Santa -religiós, cultural o sentimental- a donar suport a les activitats que organitzin enguany les confraries i germandats de la ciutat per tal de mantenir viva aquesta tradició i aquest sentiment. Us desitjo una bona Pasqua a tots i a totes, tot desitjant que l'any vinent ens podem trobar ja a peu de carrer!

Josep Maria Cruset i Domènech
President del Port de Tarragona

UNA SETMANA SANTA DE RECOLLIMENT

Amb l'arribada de la Primavera, arriba també una altra Setmana Santa, la gran festa dels cristians en què commemorem la passió, mort i resurrecció de Jesucrist. Els carrers de la nostra ciutat haurien de tornar a ser testimoni de la fe i la tradició de moltes famílies d'arreu que donen a aquesta celebració un caràcter universal i integrador, que es transmet de generació en generació. Sempre han estat dies que es viuen amb intensitat. Més enllà de les seves arrels religioses i cristianes, la Setmana Santa tarragonina es converteix també en un esdeveniment cultural i patrimonial de primer nivell.

Al 2020, la irrupció de la pandèmia de Covid-19 a les nostres vides ens va prendre moltes coses, entre elles, la celebració conjunta i festiva de la nostra estimada Setmana Santa en què no vam poder omplir els carrers de Tarragona. Van ser dies que ens van portar a un recolliment personal i espiritual. La Setmana Santa d'enguany arriba amb la mateixa incertesa amb la qual ens trobàvem just fa un any. Torna a ser moment per al recolliment i per viure aquesta manifestació religiosa i cultural des del nostre jo més interior, d'una forma més personal que mai.

Vindran temps millors, n'estic segur. Mentrestant, ara ens toca ser solidaris, responsables i adaptar-nos a les noves circumstàncies, recordant també a totes aquelles persones que ja no hi són i enviant un missatge d'afecte i esperança per a les seves famílies.

És moment també per agrair la tasca de les congregacions que, com la vostra, conformen la Setmana Santa tarragonina. Gràcies per la vostra labor tot i els temps incerts; per seguir treballant intensament adaptant-vos a les noves circumstàncies; i per seguir fent de transmissors d'aquests valors culturals i religiosos que han de tornar a florir amb la mateixa intensitat, o encara més si és possible, un cop hagi passat la tempesta.

Us vull desitjar, de tot cor, una Bona Pasqua.

Joan Martí Pla i Pla
President del Consell Comarcal del Tarragonès

SE CELEBRARÀ LA SETMANA SANTA ENGUANY?

Fa dies que els diaris anuncien, més o menys amb aquests titulars, que la Setmana Santa enguany no se celebrarà. Són titulars erronis. Què vol dir que la Setmana Santa no se celebrarà? Si vol dir que no hi hauran processons, viacrucis etc. pels carrers, segurament és encertada aquesta afirmació. Però la Setmana Santa pels cristians és molt més que tota manifestació religiosa externa durant els dies que en diem Setmana Santa. El que celebrem és «que Jesucrist ha acomplert l'obra de la redempció dels homes i de la glorificació perfecta de Déu principalment pel seu misteri pasqual, pel qual, morint, destruí la nostra mort i, ressuscitant, reparà la vida, el sagrat Tridu pasqual de la Passió i de la Resurrecció del Senyor, és el punt culminant de tot l'any litúrgic» (Normes Universals any litúrgic i calendari, n.18). Això és el que celebrem cada any aquests dies sants. Durant aquesta setmana gran «Anunciem la mort del Senyor, proclamem la seva resurrecció i esperem, mentre som a la terra, el seu retorn». És més, ho celebrem cada diumenge. El centre de l'any litúrgic, el seu punt culminant, és el Tridu pasqual, que s'inicia amb la missa vespertina de la cena del Senyor, del Dijous Sant, i continua el Divendres Sant, Dissabte Sant i Diumenge de Pasqua.

Aquests dies l'Església, per mitjà de la litúrgia, amb els seus signes i amb la Paraula de Déu, reviu de nou l'amor de Jesucrist: «Ell, que havia estimat els seus que eren al món, els estimà fins a l'extrem» (Jn 13,1). Enguany, segurament, per mitjà de les processons no podrà manifestar-se públicament i plàsticament el que se celebra a l'interior de les esglésies. Ens sap greu aquesta circumstància però ha de ser una oportunitat per posar l'accent en l'essencial, ja que no ha d'haver-hi dues «setmanes santes»: la litúrgica i la popular. La Setmana Santa més que un record d'uns fets passats és l'actualització dels fets salvífics de Crist, no en els seus aspectes materials concrets sinó en la força salvadora d'aquells fets. Fent-se possible per la presència del Crist ressuscitat i glorificat, sacerdot etern que exerceix el seu ofici de mitjancer i intercessor. I que ens ha salvat d'una vegada per sempre com diu la carta als Hebreus: «Crist, en canvi, no s'ha d'oferir moltes vegades; si fos així, hauria hagut de sofrir la passió una vegada i una altra des de la creació del món [...] Crist es va oferir una sola vegada» (He 9, 25b-26a.28a).

La pandèmia que patim ha afectat fins i tot en alguns ritus litúrgics, com pot ser el lavatori dels peus del Dijous Sant, que no podran fer-se, però això no afecta la celebració essencial. Tot acompanyant Jesús en la seva passió, mort i resurrecció hem d'acompanyar-lo en els malalts i els seus familiars amb la pregària i l'ajuda possible. Ja que Jesús continua també la seva passió en els nostres germans i germanes que pateixen per la pandèmia i la crisi econòmica.

Maria en la seva Soledat ens convida a mirar al seu Fill i ens ensenya a estar més atents als qui pateixen, com Ella que sempre estava en actitud de servei. L'interrogant del títol d'aquest escrit queda contestat: enguany sí celebrarem la Setmana Santa! Bona pasqua!

*Josep Queraltó Serrano, pvre.
Prefecte de la Sang*

A PROPÒSIT DE LA PORTADA...

Enguany la portada de la nostra Revista ens presenta un dibuix del Misteri del Crist de la humiliació, que és acompanyat a la Processó del Sant Enterrament pels Penitents i els Congregants de La Sang.

En contemplar aquesta imatge sempre m'impacta aquella mà dreta del Senyor, que oberta s'acosta cap a nosaltres. És un gest que recorda a aquells que estiren el braç i obren la mà tot demanant quelcom a aquell que té al davant. Podríem molt ben dir que el Crist de la humiliació es presenta davant nostre com un pobre que reclama la nostra atenció i demana la nostra caritat.

Aquest gest em fa pensar en alguns textos de la Sagrada Escriptura en els quals veiem un Jesús que demana. Especialment, podem recordar una escena de la Passió segons sant Joan: «Després d'això, Jesús, sabent que tot s'havia acomplert, perquè s'acabés de complir l'Escriptura, va dir: -Tinc set.» (Jn 19,28). Un Jesús assedegat, que espera poder calmar la seva set. No era la primera vegada que veiem un Jesús que es presenta amb el desig de calmar la seva set. En l'escena de la Samaritana també trobem un Jesús que demana aigua: «Una dona de Samaria es presentà a pouar aigua. Jesús li diu: -Dóna'm aigua.» (Jn 4, 7).

Un Jesús que demana poder calmar la seva set amb l'acció caritativa d'aquells que estan al peu de la Creu o d'aquella dona samaritana que havia anat a pouar al pou de Jacob. Un Jesús assedegat, un Jesús necessitat, un Jesús que es presenta pobre i que ens demana caritat.

Realment impactant aquesta escena. Realment impactant la imatge del Crist de la humiliació.

Però si continuem llegint el text bíblic, ens n'adonarem que allò vist a primera vista, en realitat és molt més profund. En l'escena de Jesús amb la Samaritana podem llegir: «Però la dona samaritana preguntà a Jesús: -Com és que tu, que ets jueu, em demanes aigua a mi, que sóc samaritana? Jesús li respongué: -Si sabessis quin és el do de Déu i qui és el qui et diu: 'Dóna'm aigua', ets tu qui li n'hauries demanada, i ell t'hauria donat aigua viva.» (Jn 4,9-10). En Jesús tot queda capgirat: el qui demana aigua és en realitat el qui té la capacitat de donar l'aigua viva. El qui és vist com a un pobre assedegat i necessitat de la caritat de la Samaritana, en realitat és el qui en realitat està disposat a omplir del do de l'aigua viva a la Samaritana i a tot aquell qui s'acosti amb confiança a demanar-li la seva aigua.

Igualment, si continuem llegint el relat de la Passió segons Joan tot queda capgirat: «Quan Jesús hagué pres el vinagre, va dir: -Tot s'ha complert. Llavors inclinà el cap i va lliurar l'esperit». De nou, el qui té set acaba donant quelcom: l'esperit. I en el mateix evangeli podem llegir: «Jesús es posà dret i exclamà: -Si algú té set, que vingui a mi; el qui creu en mi, que begui. Perquè diu l'Escriptura: Del seu interior brollaran rius d'aigua viva. Deia això referint-se a l'Esperit que havien de rebre els qui creuien en ell.» (Jn 7,37-39).

Qui és el qui té set? Jesús o nosaltres? Qui és el qui està en capacitat d'apagar la set? La Samaritana, els qui estan al peu de la creu o Jesús? Tot i que sembli que és Jesús el qui té set, el qui està necessitat de la caritat dels altres; la realitat és que Ell pot donar i, de fet, dóna rius d'aigua viva, que és l'Esperit. Aquell qui demana, en realitat està disposat a donar.

El mateix crec que podem dir del nostre Crist de la humiliació. Podria semblar que allarga la mà per a demanar la nostra ajuda i la nostra caritat; però realment allarga el seu braç i obre la seva mà per a fer-nos arribar els seus dons, la seva salvació, la seva vida, el seu Esperit.

Acostem-nos avui i sempre al nostre Crist de la humiliació i omplim-nos del seu amor salvador i redemptor. Acostem-nos a Aquell que sembla que ens crida perquè l'ajudem, però que en veritat ens crida per a ajudar-nos i salvar-nos.

Que tinguem tots uns dies de Setmana Santa de contemplació dels misteris de la nostra fe, que ens condueixin a una celebració joiosa de la Pasqua de resurrecció.

*Antoni Pérez de Mendiguren Cros, pvre.
Prior de la Congregació*

Crist de la Humiliació. Maria Grau

MEMÒRIA DE LA CONGREGACIÓ 2020

Daniel Pallejà Blay

Secretari de la Reial i Venerable Congregació de la Puríssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist

Aquest passat 2020, any marcat en vermell en el nostre calendari per la celebració dels 475 anys des de la fundació de la Congregació, es recordarà malauradament per l'any en què la pandèmia de la Covid-19, entre altres coses va obligar a suspendre les processons i els viacrucis als carrers.

Tot seguit, repassarem cronològicament els fets viscuts per la nostra Congregació durant tot aquest any:

16 de gener: A la Sala de Junes de la Casa de La Sang es va fer la presentació als mitjans de comunicació dels actes commemoratius del 475è aniversari. Es va presentar el Logo realitzat per la dissenyadora Txell Salas, el cartell dissenyat també per la Txell amb fotografia de Marc Torija, i el vídeo spin-off commemoratiu realitzat per Tecla Comunicació.

Presentació actes 475è Aniversari. Arxiu La Sang

25 de gener: A l'església de Natzaret va tenir lloc la Missa Inaugural del 475è aniversari. Va ser presidida per l'abat de Poblet i congregant Pare Octavi Vilà Mayo, acompanyat del prefecte, del prior i dels congregants eclesiàstics de La Sang.

7 de febrer: L'historiador i arqueòleg Joan Menchón va oferir la conferència "El centre històric de Tarragona: ritualitat i patrimoni", a l'església de Natzaret i en el marc dels 475 anys de la fundació de La Sang. Durant la conferèn-

Missa Inaugural 475è Aniversari. Arxiu La Sang

cia, l'historiador va anar desgranant diversos temes, com la diferència entre la tradició o allò popular i el sentit de diverses festes en alguns llocs concrets. També va fer un desplegament d'exemples de reaprofitament d'espais i materials que s'ha anat succeint des de l'època romana fins a l'actualitat.

10 de febrer: A partir de les 20h, a l'església de Natzaret es va celebrar la Junta General Ordinària on es van tractar i aprovar tots els punts de l'ordre del dia. Com és tradició històrica a la Congregació i d'acord amb l'article 51 dels Estatuts, es va demanar, i es va aprovar, la celebració de la Processó del Sant Enterrament de Divendres Sant, obtinguda la vènia de l'arquebisbe de Tarragona. Tot seguit va celebrar-se la Junta General Extraordinària, amb un únic punt de l'ordre del dia, l'aprovació de la proposta d'uns nous Estatuts. Aquests Estatuts de la Congregació proposaven l'entrada de les dones a la Congregació i un nou model de sistema electoral per triar una nova Junta Directiva. Finalment, es va aprovar la proposta per majoria, amb un resultat de 45 vots a favor, 9 en contra i 3 en blanc.

28 de febrer: Durant tots els divendres de la Quaresma (del 28 de febrer fins al 3 d'abril) la Congregació va participar en els Viacrucis i en la Santa Missa que es van celebrar a la Parròquia de la Santíssima Trinitat. Després dels oficis, van tenir lloc a Natzaret les "Pregàries al Sant Crist de la Sang".

4 de març: A través de la web i les xarxes socials vam donar a conèixer el cartell dedicat a la Processó del Sant Enterrament. Aquest cartell va ser dissenyat per Tecla Comunicació partint d'una fotografia del secretari de la Congregació Sr. Daniel Pallejà. La fotografia mostrava en detall del Crist de la Humiliació. Aquest cartell també es va repartir en paper per diversos establiments de la ciutat.

5 de març: A l'església de Natzaret va tenir lloc el Recital Poètic Musical: 475 anys de La Sang. L'acte, que va omplir l'església de Natzaret va anar a càrrec del Sr. Enric Pujol i la Sra. Cheles Peralta. Durant l'acte vam poder gaudir de poemes de Salvador Espriu, Sor Juana Inés de la Cruz, José M. Gabriel Galán, Mossèn Cinto Verdaguer, Gabriela Mistral, Mario Benedetti, Joana Raspall, Salvador Riera, Joan Antonio Guàrdias, Antonio Machado i Josep Maria de Sagarra. Pujol i Peralta van estar acompanyats musicalment per membres de la Banda de Cornetes Gaites i Timbals de la Reial Germandat de Jesús Natzarè, del Conservatori de Música de Tarragona i pel cap de la banda de timbals dels Aspirants de la Congregació de La Sang, el Sr. Jordi Anglès.

Recital Poètic Musical. Arxiu La Sang

7 de març: A la Catedral de Tarragona es va celebrar el Concert de Marxes Processionals a càrrec de la Banda de Cornetas y Tambores Sones de Pasi3n. La Banda va interpretar un magnífic repertori on va destacar l'estrena de la nova marxa “La Tau de la Catedral” de David Moya i l'adaptació musical dels “Goigs al Sant Crist de La Sang”. Aquesta adaptació musical la va fer José Maria Lajas i va ser revisada per David Moya. Durant el concert es van recollir donatius que van ser entregats a Càritas interparroquial per destinar-los al projecte ‘Cafè i Caliu’.

8 de març: A la Tàrraco Arena Plaça es va celebrar la trobada de bandes “Catalunya Cofrade” una trobada d'agrupacions musicals, confraries i entitats andaluses, organitzat per la ANDACAT, amb la col·laboració de la Junta de Andalucía. La nostra Congregació va participar amb un estand i amb l'actuació de la Banda de Timbals dels Aspirants de la Congregació.

Concert Sones de Pasi3n. Arxiu La Sang

9 de març: A l'església de Natzaret va tenir lloc la Conferència “La juventud cofrade” a càrrec del Sr. Xuasús González Fernández, pap3n leonés i pregoner 2020 de la Setmana Santa Lleonessa. El conferenciant va anar desgranant diversos aspectes de la joventut i la Setmana Santa. Va defensar que els joves són vitals en les confraries, ja que són el present i el futur.

11 de març: L'Agrupació d'Associacions de Setmana Santa de Tarragona va comunicar després d'haver-se reunit amb l'Il·lustríssim. Sr. Pau Ricomà, Alcalde de l'Ajuntament de Tarragona, amb els presidents i presidentes de les diverses entitats i amb el consiliari de l'AASST, que “vista la situació excepcional en què ens trobem arran de la proliferació vi-

Conferència Xuasús González. Arxiu La Sang

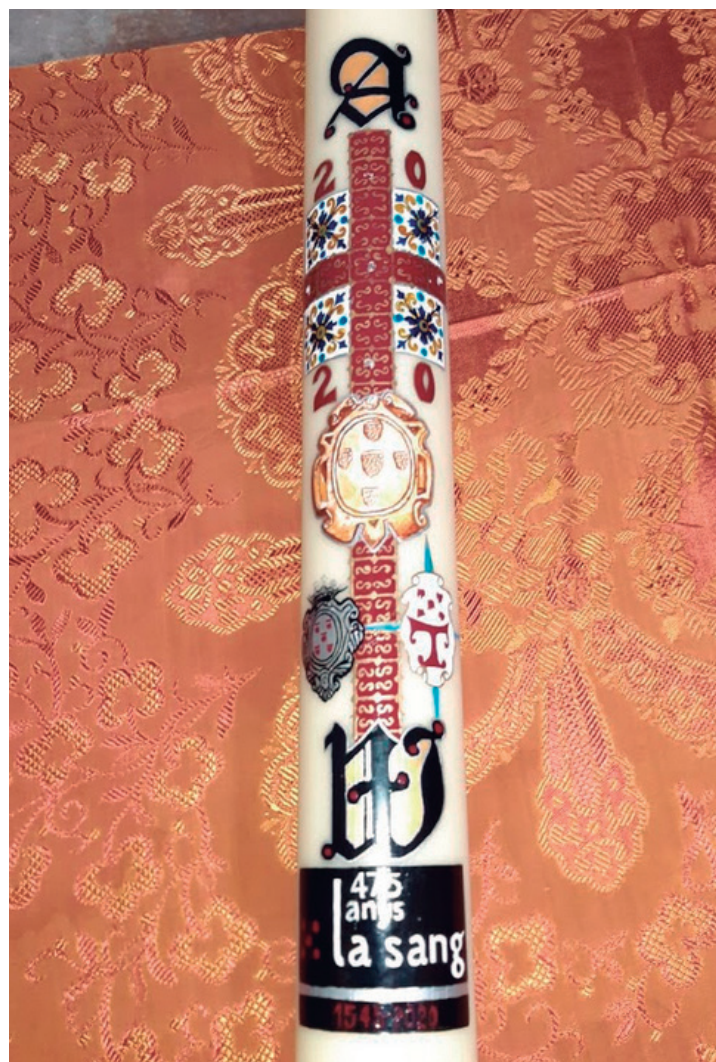
rus COVID-19 entre la població i els seus efectes a la salut a nivell assistencial i seguint les indicacions de les autoritats competents en matèria de salut pública tant per part de la Generalitat de Catalunya com de l'Ajuntament de Tarragona, s'ha cregut oportú suspendre tots els actes programats de Setmana Santa a la ciutat de Tarragona, fins els proper dia 27 de març de 2020. S'ha marcat aquesta data seguint les indicacions comunicades aquest matí pel President de la Generalitat i la Consellera de Salut de la Generalitat de Catalunya. Així mateix també s'aturaran els assajos dels diversos portants i bandes que porten i acompanyen els passos de Setmana Santa per minimitzar possibles riscos”.

Per tant quedava anul·lat l'acte de la Conferència Quaresmal que havia de celebrar-se el dia 21 de març, que anava a càrrec de Mons. Lluís Martínez Sistach, Cardenal Arquebisbe emèrit de Barcelona; La presentació el dia 23 de la nostra revista La Sang 2020, que havia d'anar a càrrec del Sr. Manuel Zamora Negrillo, director del Secretariat diocesà de confraries i germandats de Barcelona; i la inauguració el dia 27 de l'exposició “Els Improperis de La Sang” organitzat per la URV dins el marc del “Congrés Internacional” a cura del grup de recerca Literatura, Art i Representació a la llarga Edat Mitjana (LAIREM) que anava a tractar sobre “La Passió: ritu, tragèdia i representació de la violència”. Aquest congrés comptava amb la col·laboració de la nostra Congregació en ocasió de la celebració del 475è aniversari.

14 de març: A la Casa de La Sang va tenir lloc una reunió extraordinària de Junta Directiva, en la qual i davant dels esdeveniments va emetre un comunicat en el qual assenyalava que: “Seguint les recomanacions de les autoritats sanitàries com de l'autoritat eclesiàstica, la Reial i Venerable Congregació de la Puríssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist comunica a tots els congregants que l'església de Natzaret i la Casa de La Sang romandrà tancada fins a nou avís. A conseqüència, el lloguer i repartiment de vestes i impropis, queda momentàniament posposat. Totes les gestions administratives necessàries, així com qualsevol sol·licitud d'informació, s'haurà de realitzar de manera telemàtica a l'adreça de correu lasang.secretaria@gmail.com, on s'intentarà respondre les qüestions plantejades amb la major brevetat possible. De la mateixa manera, es mantindrà informats als congregants, fidels i devots a través de la nostra pàgina web, xarxes socials i correu electrònic de tots els esdeveniments importants relacionats amb la nostra Congregació. Volem informar-vos també que l'acte de presentació de la nostra Revista LA SANG 2020, no s'ha cancel·lat, sinó que queda posposada a una propera data, així com també el seu repartiment i enviament, lligat a la data de presentació i assegurant el seu correcte repartiment, el

qual no podem garantir en aquests moments. Demanem disculpeu les molèsties generades per aquesta situació sobrevinguda i preguem al Sant Crist de la Sang per a que, gràcies a la seva intercessió, es solucioni la situació present i preguem pels malalts, els serveis sanitaris i les famílies afectades. Moltes gràcies. La Junta Directiva de La Sang”.

16 de març: La Junta Directiva de la Congregació, amb acord de l'Autoritat Eclesiàstica suspèn tots els actes, viacrucis i la Processó del Sant Enterrament. Emet un comunicat en el qual es diu “Seguint les recomanacions de les autoritats sanitàries i civils davant de la pandèmia del COVID-19, d'acord amb l'Arquebisbat de Tarragona i havent donat comunicació a l'Agrupació d'Associacions de Setmana Santa de Tarragona, la Reial i Venerable Congregació de la Puríssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist comunica a tots els congregants, fidels i devots la SUSPENSIÓ dels viacrucis de Diumenge de Rams i matinada de Divendres Sant; els actes litúrgics a l'església de Natzaret de Dijous i Divendres Sant; i la Recollida de passos i Processó del Sant En-

Ciri Pasqual. Arxiu La Sang

terrament del Divendres Sant. Recordem que l'església de Natzaret i la Casa de La Sang romandrà tancada fins a nou avís, i que totes les gestions administratives necessàries, així com qualsevol sol·licitud d'informació, s'haurà de realitzar de manera telemàtica a la direcció de correu lasang.secretaria@gmail.com, on s'intentarà respondre les qüestions plantejades amb la major brevetat possible. També mantindrem actives les informacions i esdeveniments importants relacionats amb la Congregació a través de la web www.lasangtarragona.cat, xarxes socials i correu electrònic. Ens encomanem al Sant Crist de la Sang per tal que intercedeixi davant la situació present amb el desig de què arribi una prompta solució i preguem pels malalts, els serveis sanitaris i les famílies afectades.

Gràcies per la vostra comprensió. La Junta Directiva de la Reial i Venerable Congregació de la Puríssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist. Tarragona, 16 de març de 2020".

5 d'abril, Diumenge de Rams: A través de la pàgina de Facebook de l'Arxiprestat de Tarragona es va poder seguir l'ofici de Diumenge de Rams que es va poder celebrar -a porta tancada- a la capella del Santíssim de la Catedral de Tarragona. En aquest ofici la Congregació oferí el Ciri Pasqual del 475è aniversari, ciri confeccionat per l'artesà Xavier Pagès (Casa Corderet).

A les 17h es va poder seguir en directe des de l'interior de l'església de Natzaret -a porta tancada- i a través del perfil de l'Arxiprestat, un emotiu viacrucis celebrat pel Prior de la Congregació Mn. Antoni Pérez de Mendiguren.

A les 19,15h es va estrenar un audiovisual sobre el Viacrucis de les muralles creat pel secretari de la Congregació Sr. Daniel Pallejà amb fotografies pròpies i del congregant Sr. Oriol Ventura. Es va emetre en directe a través del Canal YouTube de la Congregació.

10 d'abril, Divendres Sant: A les 6,15h del matí, a l'hora en què havia de sortir el viacrucis cap a la Catedral també es va oferir en directe a través del Canal YouTube de la Congregació un nou audiovisual sobre el viacrucis de la matinada realitzat i editat pel secretari de la Congregació Sr. Daniel Pallejà amb fotografies del Sr. Oriol Ventura.

27 d'abril: La Junta Directiva de la Congregació va decidir suspendre momentàniament tots els actes que s'havien programat amb motiu del 475è aniversari, en espera que un cop passat l'estat d'alarma es pogués reprogramar tots els actes pendents, adequant-los a les noves normatives que s'esdevindrien en els propers mesos.

15 de maig: Estant ja en la -fase 1- de la desescalada de la pandèmia i atenent a les normes sanitàries, es va poder obrir de nou l'església de Natzaret els divendres i dissabtes limitant l'aforament a un terç de la seva capacitat. També s'iniciava -conjuntament amb la Congregació de Senyores de la Soledat- una recollida d'aliments i productes bàsics per a les persones que havien quedat en situació de vulnerabilitat a conseqüència de la crisi generada per la pandèmia. Aquests productes s'entregarien a Càritas de la Parròquia de la Santíssima Trinitat.

Diada de La Sang: Les dues congregacions de La Sang decideixen -atès els recomanaments sanitaris- no celebrar la Diada de La Sang.

14 de juny: Festivitat de Corpus Christi. El capítol de la Catedral va suspendre la Processó del Corpus, tot i això, es va celebrar a la Catedral la tradicional Missa del Corpus Christi i es va processonar la custòdia per l'interior de la nau central de la Catedral. Una representació de la Congregació va assistir-hi.

4 de juliol: La Congregació va fer la presentació de la revista La Sang 2020 que havia estat suspesa durant la passada Quaresma a causa de la pandèmia de la Covid-19. La presentació va anar a càrrec del Sr. Manuel Zamora Negrillo, director del Secretariat diocesà de confraries i germandats de Barcelona. Aquest badaloní, tot i que els seus orígens són a Jaén, va fer un repàs de la seva experiència viscuda fins avui en el món de la Setmana Santa, en especial a la tarragonina, que ha viscut, ha llegit i estudiat gràcies a diverses persones amb qui comparteix amistat. En acabar la presentació el prefecte, Mn. Josep Queralto, va fer entrega al Sr. Zamora d'una placa commemorativa.

19 de novembre: La Junta Electoral designada per revisar el procés de la renovació de càrrecs es reuneix, valida

Presentació Revista La Sang. Oriol Ventura

la candidatura presentada pel Sr. Rafel Pintado i convoca la Junta General Extraordinària per proclamar la nova Junta Directiva, que se celebraria el 3 de desembre de manera telemàtica.

1 de desembre: L'església de Natzaret, va acollir l'acte de presentació del llibre dels 475 anys, "El mestratge de La Sang de Tarragona. Història d'una confraria. 1545-2020" de Jordi Bertran, llibre coeditat amb Cossetània Edicions. L'acte va ser desdoblant en dues sessions, 19 i 20.30h, per acollir els assistents preinscrits i amb seients preassignats, seguint les directrius de PROCICAT, així com amb control de temperatura, mascareta, gel hidroalcohòlic i manteniment de la distància de seguretat entre les cadires. La primera de les presentacions va ser presidida per l'arquebisbe de Tarragona Joan Planellas, que va fer èmfasi en el sentit originari d'aquestes entitats basat en la confraternitat i la pietat popular. El presentador del llibre, el doctor Antoni Jordà, catedràtic d'història del dret i de les institucions a la Universitat Rovira i Virgili, va desgranar les diferents parts de llibre de manera cronològica, destacant que «no es tracta només de la història de l'entitat sinó que s'entrellaça amb la de la ciutat i també en el que succeeix en altres indrets de manera coetània». El presentador també va mantenir amb l'autor un diàleg sobre aspectes concrets del llibre. També hi van intervenir el sotsprefecte de la Sang, Josep Ignasi Boada, i el representant de Cossetània Edicions, Josep Maria Olivé, que van explicar el procés de creació de la idea d'aquesta investigació i el seu desenvolupament fins a comptar amb l'obra publicada. El resultat és un llibre en format de regal, amb cobertes dures, de 220 pàgines i una vuitantena de fotografies, la gran majoria de les quals inèdites procedents de 22 arxius i col·leccions privades. S'hi veuen imatges antigues no sols de l'entitat impulsora, sinó també de les altres coprotagonistes de la processó del Sant Enterrament que recorre la ciutat cada Divendres Sant. Així ma-

teix, les fotografies ajuden a descobrir la visió de dècades enrere de la ciutat de Tarragona, amb passatges pervivents i d'altres desapareguts. A la presentació va assistir l'alcalde de la ciutat, Pau Ricomà; el president del Port de Tarragona, Josep M. Cruet; Josep Bertran, de l'empresa Repsol, i Francesc Roig, de la Fundació Mútua Catalana, empreses copatrocinadores de l'edició; així com una vintena de presidents i delegats d'entitats culturals de ciutat. L'acte va estar musicat en directe pels sons de les matraques, dels armats i dels timbalers dels Aspirants i de la Soledat.

3 de desembre: Se celebra la Junta General Extraordinària i es proclamen els càrrecs seglars de la Junta Directiva de la Congregació. Els nous càrrecs estaran formats per: Sotsprefecte: Rafel Pintado Simó; Majoral 1r: Ramón M. Mullerat Prat; Majoral 2n: Xavier Guinovart Castan; Majoral 3a: Montserrat Boada March; Secretària: Maria Grau Alasà; Sotssecretari: Oriol Ventura Pedrol; Vocals: Daniel Pallegà Blay; Ferran Vilalta Escobar; Josep Ciurana Moncusí; Hugo Vives Tous; Ricard Pineda Aixelà; Esteban Ros Macià; Francesc Pintado de Aizpuru; Jordi Queralt Teixell; Agustín Vilà Pozo; Antonio Duarte López i Manuel Allué Martínez.

Presentació del Llibre de La Sang

Portada Llibre Història de La Sang

Del resultat de la convocatòria d'eleccions es notifica a l'Arquebisbat de Tarragona, per tal que el Sr. Arquebisbe ratifiqui i aprovi la composició de la nova Junta Directiva.

Del 3 al 26 de desembre: La Congregació va iniciar les festes nadalenques realitzant un any més el Pessebre a l'interior de l'església de Natzaret i organitzant el ja tradicional Recapte d'Aliments amb la col·laboració de la Congregació germana de la Soledat. Un any més, els congregants van col·laborar-hi solidàriament aportant productes alimentaris no peribles i productes d'higiene personal. Aquesta recaptada es va donar a Càritas.

10 de desembre: L'arquebisbe de Tarragona, Mons. Joan Planellas i Barnosell comunica l'acceptació per part de l'arquebisbat de l'elecció de la nova Junta Directiva amb la signatura del decret corresponent.

17 de desembre: La nova Junta Directiva de la Congregació, va prendre possessió dels nous càrrecs en sessió ordinària.

No podem finalitzar aquesta memòria sense agrair a tots els congregants que han estat sempre disposats a col·laborar voluntàriament en les diferents tasques que des de la Congregació se'ls ha encomanat, com per exemple adaptar l'organització dels actes realitzats a les normes establertes per lluitar contra la Covid-19, tant sanitàries com de limitació d'aforament, l'obertura de l'església els divendres i dissabtes, etc. Sense ells i més en aquests mesos tan difícils, no haguera estat possible realitzar-ho. Gràcies.

L'HORA

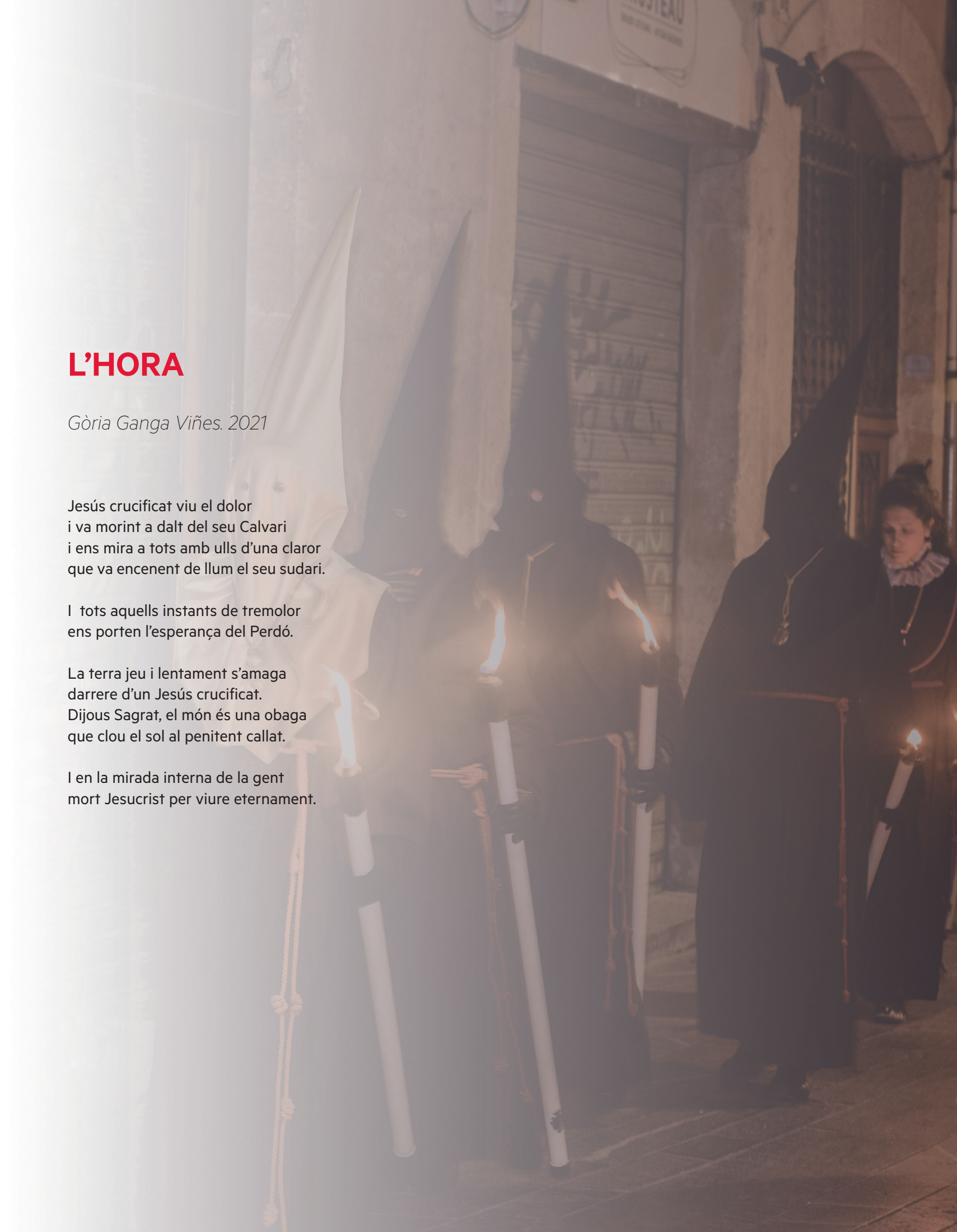
Gòria Ganga Viñes. 2021

Jesús crucificat viu el dolor
i va morint a dalt del seu Calvari
i ens mira a tots amb ulls d'una claror
que va encenent de llum el seu sudari.

I tots aquells instants de tremolor
ens porten l'esperança del Perdó.

La terra jeu i lentament s'amaga
darrere d'un Jesús crucificat.
Dijous Sagrat, el món és una obaga
que clou el sol al penitent callat.

I en la mirada interna de la gent
mort Jesucrist per viure eternament.

1921, FA CENT ANYS.

Daniel Pallejà Blay

Aquest any, a Alemanya, Adolf Hitler es convertia en líder del Partit Nacionalsocialista. Fritz Lang i Charles Chaplin estrenaren les seves primeres pel·lícules, mentre que, a Espanya, el president del govern, Eduardo Dato, va ser assassinat davant de la Puerta de Alcalá, a Madrid. S'establí l'assegurança obligatòria per a tots els treballadors i es va crear el Partit Comunista d'Espanya. La derrota sagnant de l'exercit espanyol, el 22 de juliol a l'Annual, va incrementar el desànim general de la població espanyola que ja patia durant mesos els revessos militars al nord del Marroc, al Riff, davant els rifenys d'Abd el-Krim. La desfeta va impactar encara més perquè la majoria dels milers de soldats espanyols no eren professionals, sinó poble ras, allistat en lleves forçoses. La dissort va trastocar la celebració de moltes festes majors d'aquell any que en senyal de dol s'anaren suspenent. A casa nostra afectaren a les celebracions patronals de Sant Magí i Santa Tecla, quedant les celebracions reduïdes només als actes religiosos.

A Tarragona es celebra, abans dels fets de l'Annual, la primera edició del Trofeu Armangué, cursa internacional de cotxes de carreres. El Club Gimnàstic encara no ha construït el seu camp de futbol en els terrenys del Camí de l'Àngel, actual Avinguda Catalunya, i sense camp no pot participar al campionat català. Mentre, els afeccionats s'han decantat vers l'equip del Tarragona F.C., que juga al camp de La Pedrera i representa les classes obreres de la ciutat.

En quant a la Setmana Santa i la vida de la Congregació durant el 1921, començarem el nostre repàs a la premsa local amb el breu que va publicar el *Diario de Tarragona* sobre la Junta General Ordinària de la Congregació que va tenir lloc el 23 de gener i en la qual es va procedir a la renovació dels càrrecs següents: Sr. Francesc Rigau Bosch, majoral tercer; Mn. Joan Ros Arnau, vocal eclesiàstic tercer; Sr. Josep M. Vives Raventós, vocal seglar tercer i Joan Rosset Abelló, vocal seglar sisè¹.

La resta de components que continuaven a la Junta Directiva de la Congregació eren els següents: Mn. Hermógenes Malo, prefecte; Sr. Ferran de Querol, sotsprefecte; Sr. Juan Ripoll, majoral primer; Sr. Antoni Elias Buxadé, majoral segon; Mn. Lluís Güerri Esteve, prior; Mn. Josep Miró i Mn. Josep Figuerola, vocals eclesiàstics primer i segon respec-

tivament; Sr. Ignasi Cornadó, vocal seglar primer; Sr. Joaquim de Querol de Rius, vocal seglar segon; Sr. Juan Moles Sabaté, vocal seglar quart; Sr. Josep Gil Sabaté, vocal seglar cinquè; Sr. Josep Reyes Mestres, secretari i Sr. Rafael Miracle Vallés sotssecretari.

La mateixa capçalera del dia 8 de febrer anuncia les funcions quaresmals que realitzarà la Congregació juntament amb la de les Senyores de la Soledat: «*La Real M. Iltre. y Venerable Congregación de la Purísima Sangre, de acuerdo con la de señoras bajo la misma advocación y la Virgen de la Soledad, celebrará este año las funciones que marcan sus estatutos durante el período cuaresmal, con los siguientes cultos: El miércoles de Ceniza, a las seis de la tarde, se expondrá S. D. M. cantándose el santo Trisagio, siguiendo la meditación, sermón a cargo del Rdo. Dr. D. Ramón Sabaté, ecónomo de San Francisco, canto del salmo «Credidi» y del himno «Pange lingua», y terminando con la bendición y reserva. En todos los lunes de Cuaresma y el domingo de Ramos, a las seis de la tarde, se rezarán los misterios de la Purísima Sangre, seguirá la meditación correspondiente, sermón a cargo del mismo orador y canto del salmo «Miserere». El lunes de Semana Santa se consagrará a la memoria de la Santísima Virgen en su Soledad, rezándose a las seis de la tarde la Corona dolorosa, siguiendo la meditación, sermón y terminando con el canto del «Stabat Mater». En la función del domingo de Ramos tendrá lugar el patético acto de la adoración del Crucificado; y el lunes Santo la Congregación de señoras, después del sermón, concurrirán a reverenciar a la Santísima Virgen de la Soledad, besando el pie de la Imagen; y el jueves Santo, durante los oficios de la mañana, que comenzarán a las siete, habrá Comunión general, y en los del viernes se adorará el «Lignum Crucis», a cuyos religiosos actos se invita a todos los fieles y especialmente a los señores congregantes de ambos sexos, debiendo asistir los caballeros con vesta y golilla»².*

Entrats ja dins la Quaresma, el dimarts 15 de febrer es va celebrar a l'església de Natzaret conjuntament amb la de Senyores de la Soledat una missa en sufragi dels congregants i congregantes difunts durant l'anterior any 1920³.

El diumenge 20 va tenir lloc la Junta General Ordinària de la Secció d'Aspirants: «*En Junta general ordinaria de la Sec-*

¹ *Diario de Tarragona*, 28 de gener de 1921, p. 2

² *Diario de Tarragona*, 8 de febrer de 1921, p. 2

³ *Diario de Tarragona*, 13 de febrer de 1921, p. 2

El Cardenal Vidal i Barraquer a Roma. 1921. Cedida AMCAM - Fons Arxiu Família Vidal-Barraquer

ción de Aspirantes de la R. y Noble Congregación de la Purísima Sangre de N. S. Jesucristo quedó constituida la Junta directiva en la siguiente forma: Presidente, señorito Antonio Quintana Mari; vicepresidente, señorito Salvador Ripoll Sahagún; secretario, señorito Alfonso Gay Vila; capillero primero, señorito Jaime Francés Marqués; Ídem segundo, señorito José Aiguadé Gras; arregladores señoritos Ramón Olivó Alegret y Pablo Vidal Borrás. Para el honorífico cargo de pendonista de la Sección en la procesión del Viernes Santo de este año fué elegido por unanimidad el aspirante señorito Cosme Oliva Anguera»⁴.

El divendres 25 es fa públic que el Sant Pare Benet XV atorgarà a l'Arquebisbe Francesc D'Assís Vidal i Barraquer el birret cardenalici, i en un breu publicat a la premsa del dia 5 de març s'informa que «En la reunión celebrada por la Real Congregación de la Purísima Sangre, se acordó mandar un telegrama de felicitación al señor arzobispo y tomar parte activa en el homenaje que se le tributarà en esta ciudad»⁵. El nomenament va tenir lloc el dia 7 de març a la ciutat de Roma, i dos dies després va fer la entrada solemne a Tarragona.

El 19 de març es publica un breu al rotatiu local federalista Tarragona anunciant l'abanderat: «Ha sido conferida la

bandera de la Real Congregación de la Purísima Sangre de N. S. Jesucristo, que figura en la procesión que el Viernes Santo saldrá de la Iglesia de Nazareth, a nuestro distinguido amigo el cónsul de Suecia en esta plaza D. José Boada Piqué, a quien acompañaran actuando de cordonistas los señores D. Emmanuel Marsol y D. Antonio Rosell Fortuny»⁶.

Dimecres Sant. El *Diario de Tarragona* anuncia una primícia, la Congregació organitzarà per primera vegada el viacrucis del matí del Divendres Sant: «El próximo Viernes Santo, a las 6'14 de la mañana, saldrá de la iglesia de Nazareth una solemne procesión que, rezando y meditando las estaciones del Vía Crucis, recorrerá las calles de plaza del Rey, Santa Ana, Santa Teresa, Mercería, Mayor, Nao y regreso a Nazareth por la calle de Pilatos. Se invita a este solemne y religioso acto a cuantos devotos deseen asistir»⁷. Com podem comprovar, aquest primer viacrucis matinal no entrava a dins de la Catedral, on ja es realitzava des de feia uns anys el Sermó de la Bufetada.

El Dijous Sant apareix a primera plana del mateix rotatiu una extens article signat per «Un Congregante» i titulat «A los congregantes de la Real Congregación de la Purísima Sangre de Nuestro Señor Jesucristo» el qual transcrivim íntegrament ja que l'autor destaca la importància que anava

⁴ *Diario de Tarragona*, 22 de febrer de 1921, p. 2

⁵ *Diario de Tarragona*, 5 de març de 1921, p. 2

⁶ *Tarragona*, 19 de març de 1921, p. 4

⁷ *Diario de Tarragona*, 23 de març de 1921, p. 2

agafant la Processó i l'augment de peticions d'improperis que havien obligat a la Congregació a realitzar-ne de nous: «La solemnidad que revisten los actos religiosos de Semana Santa en Tarragona y el justo renombre que todos ellos, y muy especialmente la procesión del Viernes Santo, han alcanzado en toda España, son motivo sobrado de estímulo que debiera mover a los buenos hijos de Tarragona a cooperar con entusiasmo a unos actos que tanto honran y ensalzan el nombre de nuestra ciudad. Los sentimientos de nuestra reconocida religiosidad y patriotismo imponen a todos el sagrado deber de procurar que la importancia de estos devotos actos responda al alto concepto que de ellos tienen nuestros convecinos cuyo concurso para presenciarlos es de cada año mayor. Afortunadamente, la devoción de Tarragona por las solemnidades de Semana Santa no decae, antes bien, se la ve crecer sensiblemente con notoria predilección para todo lo que se refiere a la magnífica procesión del Viernes Santo, en la cual tanta

participación toma nuestro pueblo. El religioso y creciente entusiasmo que Tarragona siente por la solemne procesión del Viernes Santo lo prueba el hecho de que este año pasan ya de cien el número de improperios expedidos para dicho acto; de suerte que la Junta de la Congregación se ha visto precisada a proceder a la confección de un fuerte número de nuevos improperios. Esta parte activa que el pueblo de Tarragona toma en tan solemne acto condenaría duramente cualquier retraimiento que se advirtiera en los congregantes, que son los llamados en primer término a cumplir con este deber de religiosidad y patriotismo. Si los congregantes, que rebasan el número de 300, asistieran todos a la procesión, como es de suponer asistirán, ésta alcanzaría el realce que se merece y que con muy poco sacrificio por parte de todos le podemos dar. No es de alabar el proceder de algunos congregantes que dejan de asistir a la procesión con el propósito de favorecer los intereses de la Congregación con el importe de la cera que deja de con-

El pas de la Flagel·lació de Josep Campeny. Foto Canalejo. Arxiu La Sang

sumirse; no son éstos los deseos de la Congregación, la cual verá con gusto que no deja de asistir ni un solo de los congregantes, los cuales de asistir todos bastaría para cubrir la extensión que alcanzarán los improperios sin necesidad de amontonarlos en parejas, con lo que se le quita el sublime aspecto que ofrecería el paso de la Real Congregación. Como católicos y como tarraconenses debemos excitar nuestro celo por la grandiosidad de esta manifestación de fe católica que tan agradable impresión causa a ese numeroso concurso de forasteros que vienen a presenciarla. A nadie, pues, y menos a los congregantes les es lícito, sin inferir una ofensa a la piedad de nuestro pueblo, excusar su asistencia al solemne acto de la procesión del Viernes Santo, por la cual tan honrada se siente Tarragona y hacia la cual tanta devoción profesa»⁸.

En el mateix exemplar s'inclou les normes dictades per la Congregació respecte a l'organització i assistència dels seus congregants. Aquesta nota, signada pel secretari José Reyes és idèntica a la dels dos últims anys, per tant, per limitacions d'espai ens estalviem la seva inclusió en aquest article ja que la podeu trobar transcrita en l'article sobre el 1919⁹.

Divendres Sant. El Viacrucis del matí és un èxit segons publica el rotatiu *La Veu de Tarragona*: «El Via-Crucis del dematí del divendres, pels carrers de la Tarragona vella, fou una novetat que assolí èxit extraordinari, car la concurrència i la devoció dels assistents, sobrepujaren les esperances dels més optimistes, demostrant-se aixís, una vegada més, la religiositat de nostre poble»¹⁰.

No trobem cap notícia sobre el desenvolupament de la Recollida de Misteris. De la Processó es publica al *Tarragona* que «*Millares de personas se agolpaban en las calles de tránsito, ansiosas de gozar el edificante y pío espectáculo. No obstante la abundancia de fieles, mayor que en año alguno, el orden fue completo mereciendo un aplauso la Real Congregación organizadora*»¹¹. El *Diario de Tarragona* comenta que «*parece que los congregantes de cada paso se disputan quien acompañará al suyo con más número*» i continua amb la descripció de la desfilada: «*se distinguieron la Purísima Sangre de Nuestro Señor Jesucristo, Real Hermandad de Nazareno y los hermanos de la Doctrina Cristiana con «La Oración del Huerto.» La procesión reco-*

*rrió la carrera acostumbrada en la forma siguiente: Abría la marcha una sección de la guardia civil a caballo; cohorte romana; primer Paso, «Jesús en el huerto de los olivos»; colegio de los Hermanos de la Doctrina cristiana; Paso de «La Flagelación», acompañado de los aspirantes de la Purísima Sangre; escolanía de la Catedral; capilla del señor Roig; Paso del «Ecce-Homo»; Real Hermandad de Jesús Nazareno, cuyo pendón llevaba el excelentísimo señor marqués de Grigny, actuando de cordonistas don José Prat y don Antonio Musolas; bandas de cornetas, tambores y música del regimiento de Almansa; Paso de «La Verónica»; improperios; capilla del señor Gols; Real Congregación de la Purísima Sangre, con la imagen de Jesús crucificado; gremio de labradores de Tarragona, con el Paso de la «Piedad»; gremio de pescadores, con el Paso de «El Santo Entierro», presidido por el comandante de Marina don Roberto de Jerónimo; «Santo Sepulcro», al que daba guardia de honor la escuadra de gastadores de Luchana; Paso de «La Soledad»; pendón principal, llevado por don José Boada y acompañándole como cordonistas los señores don Antonio Rossell Fortuny y don Emmanuel Marsol; presidencia formada por el eminentísimo señor Cardenal, el excelentísimo señor General Gobernador don Francisco Sánchez Manjón, comisión del Ayuntamiento formada por los señores Segura, Salvador, Artal, Cadiach y Sugrañes, comisiones de jefes y oficiales de la guarnición, Cabildo metropolitano, guardia urbana y piquete del regimiento de Luchana»¹². Completa la informació el *Tarragona* informant que: «*La procesión, que salió a las siete y cuarto del templo de Nazareth, regresó cerca de las diez de la noche. Además de las citadas, formaron en la procesión numerosas bandas de música*»¹³.*

Per tercer any consecutiu, la Germandat de Sant Ecce Homo no assisteix a la Processó arrel de les desavinences amb la Congregació per la propietat i custòdia del pas, el qual va desfilar entre els aspirants, al darrera de la Flagel·lació i acompanyat d'una capella musical.

El 17 de maig la Congregació realitza el tradicional sorteig anual destinat a sufragar les despeses originades per l'organització dels actes quaresmals i de Setmana Santa. Desconeixem l'objecte que va rebre el propietari de la butlleta 2.816 guanyadora del sorteig¹⁴.

El dia 26 es va celebrar la Processó de Corpus pels carrers de la Part Alta de la Ciutat. La Congregació va publicar el dia anterior una nota en el que informava que «en la impo-

⁸ *Diario de Tarragona*, 24 de març de 1921, p. 1

⁹ PALLEJÀ BLAY, Daniel: "1919, fa cent anys" a *Revista La Sang* núm. 36, Tarragona 2019

¹⁰ *La Veu de Tarragona*, 26 de març de 1921, p. 3

¹¹ *Tarragona*, 26 de març de 1921, p. 1

¹² *Diario de Tarragona*, 27 de març de 1921, p. 2

¹³ *Tarragona*, 26 de març de 1921, p. 1

¹⁴ *Diario de Tarragona*, 19 de maig de 1921, p. 2

sibilidad de avisar personalmente a todos los señores congregantes, invitándoles e interesándoles para asistir a la solemne procesión del Santísimo Corpus Christi que saldrá de la Santa Iglesia Catedral Basílica el día 26 a las seis de la tarde, se les participa por el presente aviso que el punto de reunión será en la capilla de la Purísima, donde se les facilitará vela, rogándoles a la vez no dejen de asistir a tan edificante acto ostentando el escudo de esta Real y Venerable Congregación»¹⁵. La comitiva de la processó va ser la següent: «batidores de la guardia civil, gigantes y negritos, asilados de San José, colegio de Carmelitas, socios del Centro Católico, Congregación de la Purísima Sangre, clero parroquial, seminaristas, Cabildo y clero catedral, muchos jefes y oficiales de los institutos armados de la guarnición, la Santísima Custodia bajo palio, dando guardia de honor la escuadra de gastadores de Almansa, el cardenal-arzobispo, los gobernadores civil y militar y alcalde y el Ayuntamiento en corporación. Cerraba la marcha una compañía del regimiento de Almansa, con bandera, bandas de cornetas, tambores y música»¹⁶.

El diumenge 3 de juliol la Congregació va celebrar la Festa de La Sang. Llegim a la premsa del mateix dia que «la Real y Venerable Congregación de la Purísima Sangre de Nuestro Señor Jesucristo, celebrará hoy su fiesta titular con los siguientes cultos: A las siete y media de la mañana misa de Comunión, con plática preparatoria que dirá el reverendo Dr. D. José Mª Casañas, coadjutor de la "Santísima Trinidad. Por la tarde, a las seis, exposición de S. D. M. trisagio canta-

do por la capilla del Sr. Gols, seguirá el sermón predicando el Rdo. Dr. D. Ramón Sabaté, ecónomo de San Francisco y reserva solemne con asistencia de la Junta Directiva. Esta, invita, ruega encarecidamente y agradecerá la asistencia de los señores y señoras Congregantes y demás fieles a tan solemnes cultos y de un modo especial a la sagrada Comunión»¹⁷.

La última notícia que trobem a la premsa local es la celebració de misses en sufragi de congregants difunts durant el mes de juliol, començant pel dia 8: «a las siete y siete y media, se celebrarán en la iglesia de Nazareth dos misas para el eterno descanso de Dª Josefa Dexeus, viuda de Alet (q. e. p. d.), congregante que fué de la Purísima Sangre de Nuestro Señor Jesucristo y de la Santísima Virgen en su Soledad. En esta misma iglesia y en sufragio del alma de los congregantes de la Purísima Sangre de Nuestro Señor Jesucristo se dirán misas a las siete, siete y media y ocho en los días siguientes: Día 9, para D. Pedro A. Mon Mestres. Día 11, para D. Francisco Monravá Cortadeila. Día 13, para D. Juan Bta. Martí Dilla. Día 15, para D. Tomás Bertrán Mata»¹⁸.

Fins aquí la crònica dels actes, fets i celebracions de la Congregació durant l'any 1921. Hem trobat a faltar les referències a la festivitat de Santa Marina, celebració que segurament va ser suspesa per la desfeta del Marroc. Tot i això, es possible que només es celebrés la litúrgia a l'interior de Natzarèt, no així els actes més populars i tradicionals de la festivitat organitzada pels veïns.

¹⁵ Tarragona, 25 de maig de 1921, p. 1

¹⁶ Diario de Tarragona, 28 de maig de 1921, p. 1

¹⁷ Diario de Tarragona, 3 de juliol de 1921, p. 3

¹⁸ Diario de Tarragona, 7 de juliol de 1921, p. 2

LA GUERRA CIVIL (1936-1939) I EL PATRIMONI RELIGIÓS ARQUITECTÒNIC, ARTÍSTIC, BIBLIOGRÀFIC I DOCUMENTAL DE LA CIUTAT DE TARRAGONA

Sofia Mata de la Cruz.

Introducció

Quan l'aixecament militar del 18 de juliol de 1936 no va triomfar a Catalunya, algunes faccions revolucionàries van reaccionar violentament contra els que consideraven opressors de la classe obrera: la burgesia i l'Església. Alguns diaris, com *Solidaridad Obrera*, animaven a la violència i la mort de persones considerades de dretes i/o catòliques i, amb especial duresa, dels consagrats a la vida eclesiàstica: «*duro con ellos, a sangre y fuego, sin compasión*».

En la mateixa línia, els revolucionaris consideraven que el patrimoni històrico-artístic de l'Església simbolitzava la tirania de les classes privilegiades. Així que la seva destrucció indiscriminada es justificava en alguns mitjans de comunicació, com l'esmentat diari *Solidaridad Obrera*, que afirmava coses com: «*al quemarse un altar en la calle ha sido la única vez que ha brillado*». Ràdio Barcelona, per la seva part, arengava els milicians: «*¿Qué importa que las iglesias sean monumentos de arte? El buen miliciano no se detendrá ante ellas. Hay que destruir la Iglesia*». I encara, *Solidaridad Obrera* minimitzava els fets: «*dos muertos fascistas y cuatro iglesias apestosas quemadas*».

La trista realitat és que una quantitat ingent del patrimoni religiós de Catalunya, tant artístic com històric i documental, es va perdre per sempre durant l'estiu del 1936. No era la primera vegada que succeïa, ja que s'havien patit greus destruccions i espolis en episodis anteriors, com la Guerra dels Segadors, la Guerra del Francès, les successives desamortitzacions, la Setmana Tràgica, etc. Però el balanç del que va desaparèixer a l'inici de la Guerra Civil és esfereïdor. Es tracta d'un fet inqüestionable, corroborat per multitud de testimonis orals, documentals i gràfics, que encara avui provoca estupor i desolació.

Malgrat això, alguns historiadors intenten minimitzar aquells fets. D'altra banda, altres adjudiquen a la Generalitat republicana la culpa total del que va succeir. Tots ells, evidentment, sembla que fan una interpretació esbiaixada,

per raons polítiques enfrontades. Sortosament, la majoria d'estudis han anat posant en la seva veritable dimensió el que es va esdevenir. Queda ben palès el descontrol total de les primeres setmanes de la guerra. També que les autoritats de la Generalitat, un cop passats els fets més violents, van actuar amb celeritat per tal de protegir el patrimoni que no s'havia destruït, una actuació que es va mantenir al llarg de la guerra.

El govern de la Generalitat republicana va calcular que en 1936 s'havia perdut una tercera part del patrimoni artístic moble d'època medieval que es conservava a les esglésies parroquials i rurals catalanes. Sembla una estimació a la baixa, ja que, per exemple, alguns estudis actuals permeten assegurar que en zones com la diòcesi tarraconense es va destruir gairebé entre el vuitanta i el noranta per cent dels retaules, pintures i escultures dels segles XIV al XIX que es conservaven a les esglésies parroquials, santuaris i ermites. Sortosament, totes les obres d'art religiós que hi havia als museus de les nostres comarques es van poder preservar.

En l'actualitat diversos equips d'historiadors catalans treballen duent a terme projectes compromesos en la recerca de documents, fotografies, etc, i en aplegar la major quantitat possible de dades per tal de dibuixar el mapa i l'abast d'aquella enorme destrucció. Moltes de les imatges es troben a l'abast de tothom a internet.

Efectes de la revolució a la ciutat de Tarragona

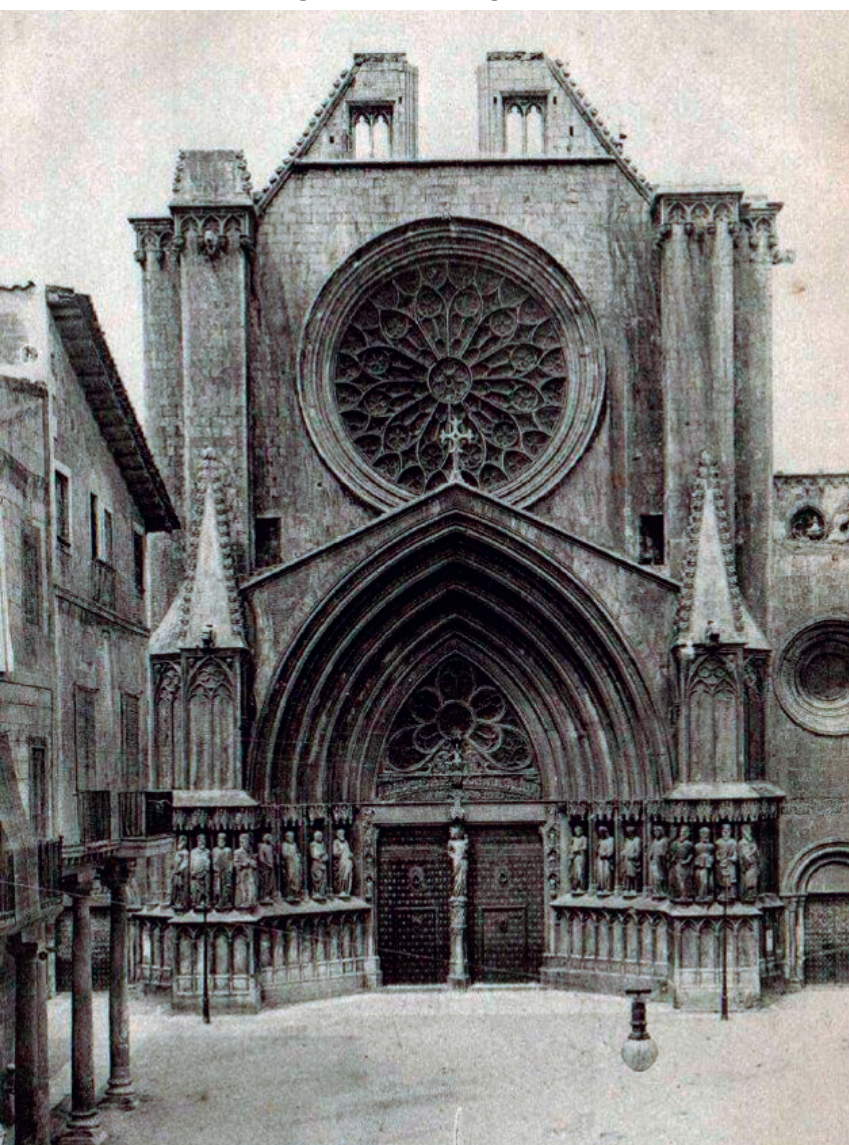
Fins a pocs dies abans de l'esclat de la guerra la vida a la ciutat de Tarragona era relativament normal. Del 21 al 29 de juny s'havia celebrat una exposició de turisme i s'havia entrat en plena temporada de banys de mar a les platges que envoltaven la ciutat. Però tot va canviar bruscament el 18 de juliol, amb plena intensitat el diumenge 19 de juliol.

Aquell dia, el Regiment Almansa número 15, que constituïa la guarnició de Tarragona, va manifestar la seva fidelitat a la República i es va posar sota les ordres de la Generalitat de

Catalunya. El dimarts 21 de juliol van arribar a Tarragona els primers camions i autobusos amb milicians armats vinguts des de Barcelona, de la FAI i la CNT, als quals la Generalitat els havia atorgat les competències de l'ordre públic, un error que es va pagar molt car. Ja a la tarda del mateix dia 21 i al llarg de la nit es van cremar diverses esglésies i llocs de culte de la ciutat.

El dimecres 22 els milicians havien pres el control de la ciutat. Van repartir armament i van alliberar els reclusos de la presó situada al Pretori, sense distingir entre presos polítics i comuns. Llavors es va desfermar una espiral de violència, ja que volgueren impulsar la revolució obrera per la força. Malauradament, entre les seves files hi havia cert nombre d'individus descontrolats, molts d'ells delinqüents que havien estat trets de les presons de Barcelona, als quals es van sumar els de Tarragona. Això va influir en que, durant un temps, fessin i desfessin sense fre i que es cometessin actes d'una gran crueltat i duresa, tant contra les persones com contra el patrimoni artístic religiós.

Catedral de Tarragona. Arxiu La Sang

Entre els mesos de juliol i octubre de 1936 a la demarcació de Tarragona morien assassinades 327 persones, entre les quals hi havia moltes que militaven en partits polítics de dretes, i també 83 eclesiàstics; al claustre de la catedral de Tarragona hi ha tres làpides que recorden els seus noms. Testimoni d'aquells fets són, per exemple, el grafitti que es conserven encara a l'antiga Audiència de la Plaça del Pallol, on, envoltats de les sigles de la UGT, la CNT i la FAI es llegeix: «19-7-36 comença la revolució» o «¡¡Visca Largo Caba-llero i Lenin!!».

Accions violentes i destrucció en el patrimoni arquitectònic i artístic religiós de Tarragona (21-22 de juliol de 1936)

L'antic monestir de Santa Clara estava situat a la cruïlla del Passeig de les Palmeres i la Rambla Vella, al lloc que avui ocupa l'hotel Imperial Tàrraco. Era un emplaçament estratègic, ja que es tractava d'un dels primers edificis religiosos que s'albirava en arribar a la ciutat des de Barcelona per la carretera general. Per aquesta raó ja havia sofert danys en les diverses conteses bèl·liques que precediren la Guerra Civil. Vers les 7 de la tarda del dia 21 de juliol de 1937 el monestir va rebre el dubtós honor de ser el primer edifici incendiat a la ciutat de Tarragona. L'església i la resta d'edificacions foren gairebé arrasats.

Les actuacions de la tarda/nit del dia 21 indiquen que, després de destruir Santa Clara, els atacs es van concentrar primerament a la part alta de la ciutat. Els camions van arribar a la plaça del Rei. La situació de l'església de Natzeret, amb la portalada que s'obre a la plaça, era la ideal per a fer una demostració de força. Al capvespre del dia 21 es van treure diversos elements de l'església, es van apilonar i se'ls va calar foc. L'església de Natzeret era llavors, i segueix encara avui, la seu de la Reial i Venerable Congregació de la Puríssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist, una de les més antigues de la ciutat. Gairebé tot el patrimoni artístic de la Congregació es va convertir en cendres.

Entre el qual hi havia el retaule major barroc, una obra que l'escultor vallenc establert a Tarragona, Francesc Bonifàs i Massó (1735-1806), havia realitzat en 1759. Una de les poques fotografies en què es pot apreciar l'obra sencera és del fotògraf Millán, de l'any 1918, i reproduïx l'aspecte que tenia la nau de l'església el Dijous Sant. El retaule s'havia dissenyat per tal d'encabir la devota imatge del Sant Crist processional de la Congregació; per tant, l'escultor l'havia concebut com una portada o marc que envoltava la fornícula on s'hi exhibia la imatge.

Precisament aquella imatge, que també va perir a la foguera, va ser una de les pèrdues més notables. Era obra de l'escultor borgonyó Benet Baró (documentat entre 1616 i 1634), que la va tallar en 1617 en substitució d'una altra anterior. La imatge representava Crist en el moment posterior a l'expiració, amb el cap abaixat i els ulls tancats, i les costelles molt marcades. Des del punt de vista artístic no es podria definir com a una obra excepcional. Per exemple, l'anatomia, en relació a la producció artística de l'època, era desproporcionada, molt retardatària. En realitat Benet Baró, de qui es coneixen altres obres, no era un escultor de primera fila, però el valor de la imatge provenia de la gran significació que tenia per a la Congregació i del lloc destacat que ocupava en la processó del Divendres Sant. Uns elements característics eren la llarga cabellera feta amb cabells naturals, i també el perizoni de seda blanca que embolcallava els malucs de Crist. De la imatge només es va poder salvar un fragment del cap, que es conserva actualment dins d'una urna a la Sala de Junes de la Casa de la Sang, seu de la Congregació.

No només es van perdre el retaule i la imatge del Sant Crist. La foguera es va alimentar de dos passos o misteris processionals que pertanyien a la Congregació. Un era el de la Flagel·lació, obra de Josep Campeny i Santamaria (1858-1922), de l'any 1914. L'altre el Crist de la Humiliació o dels Penitents, una obra dels escultors Clemente Cantos (1893-1955) i Antonio Garrigós Giner (1886-1966), que havia estat realitzada en 1927 per a la Setmana Santa de Múrcia i que va ser rebutjada en considerar-la massa moderna. Va ser adquirida en 1931 per la Congregació tarragonina.

Però es donava la circumstància de que a l'església de Natzaret es guardaven també imatges i passos processionals que pertanyien a altres congregacions. Un era el tron i la imatge de la Mare de Déu de la Soledat. La talla havia estat feta en la primera meitat del segle XIX i la peanya en 1905, i sortia en processó acompanyada de la Congregació de Senyores de la Mare de Déu de la Soledat, adscrita a la Congregació de la Puríssima Sang. L'any 1914 s'havia brodat amb fils d'or i de plata un fastuós mantell de vellut negre que cobria la imatge. Tot va ser cremat aquella nit del 21 de juliol.

També es custodiava a l'església de Natzaret una imatge de Jesús carregant la creu, conegut com Jesús Natzarè, obra tallada en 1867, que pertanyia a la Reial Germandat de Jesús Natzarè. Segons es pot veure a les fotografies, la imatge es vestia amb una túnica de vellut brodat i portava una cabellera feta amb cabells naturals. La carrossa del pas processional l'havia construït en 1906 el polifacètic artista Francesc Casanovas (1853-1921), segons un disseny de l'arquitecte Ramon Salas i Ricomà (1848-1926). El pas es va completar amb l'adició de les figures de les tres

Maries, que foren realitzades per l'escultor barceloní Josep Rius i Mestres (1866-1958). Aquest escultor va intervenir a la imatge de Jesús, canviant la posició dels braços per tal d'adaptar-los a la postura de carregar la creu. Mentre que la imatge de Jesús es guardava habitualment a l'església de Natzaret, la resta del pas es custodiava a la Casa del Degà, al carrer de les Escrivanies Velles. Això explica que, mentre la imatge va anar a parar a la foguera, la resta d'elements del pas es van poder salvar.

Així mateix, la Germandat del Sant Ecce Homo guardava a l'església de Natzaret una talla del titular, l'Ecce Homo, que havia estat realitzada per l'escultor Salvador Gurri Corominas (1749-1819) l'any 1804. Aquell escultor barceloní era gendre de Francesc Bonifàs i Massó, cosa que explica que fes alguns treballs a Tarragona i Reus. Les antigues fotografies mostren una imatge de mida inferior a la natural, revestida amb una túnica de vellut amb brodats de fils metàl·lics. Quan es va fer en 1918 el nou pas, l'antiga imatge va quedar reservada, però arran de certes disputes entre les congregacions de la Sang i de l'Ecce Homo, l'any 1925 la talla de Gurri va ser reclamada i finalment entregada en custòdia a la Germandat. En esclatar la Guerra Civil, un membre d'aquesta la va amagar al seu domicili. Però l'any 1939, poc abans de finalitzar la guerra, va ser descoberta i fou destruïda.

El nou pas de l'Ecce Homo, havia estat realitzat l'any 1918 per l'escultor Josep Rius i Mestres. La seva realització va originar un conflicte de pertinença entre la Congregació de la Sang i la de l'Ecce Homo, que es va perllongar en el temps i en el qual hi van haver d'intervenir successivament els arquebisbes Antolín López Peláez i Francesc d'Assís Vidal i Barraquer. El pas va ser cremat també el 21 de juliol a la plaça del Rei.

Aquell mateix dia es va penjar a la façana del Seminari Pontifici un rètol on s'indicava que havia estat confiscat per la Generalitat i que estava destinat a hospital de sang. De moment l'edifici es va respectar. Els incendiaris potser ja estaven cansats de tanta feina feta el dia 21, així que van continuar al dia següent, el 22 de juliol de 1936. A la part alta de la ciutat van cremar imatges, retaules i mobles de l'església barroca del convent del Carme, de l'església de Sant Miquel del Pla, del convent de les Oblates, de l'església i convent del col·legi de l'Ensenyança i de l'església de la Santíssima Trinitat. En el cas de les Oblates i l'Ensenyança es va fer una foguera amb tot el que es va treure al carrer de Vilamitjana (actual carrer de Les Coques), que va cremar juntament amb part del mobiliari del Seminari. Tot i l'advertiment penjat el dia anterior, igualment van penetrar a l'edifici, buidant-lo

de mobiliari, imatges i quadres de temàtica religiosa, com uns de grans dimensions que hi havia a la Sala d'Actes, i també del contingut de la capella. Tot va ser llençat per les finestres i cremat al carrer Vilamitjana. La capella romànica del claustre de Sant Pau va ser buidada del seu mobiliari. La imatge gòtica de pedra policromada que presidia l'altar s'hi havia instal·lat poc temps abans de la guerra i procedia del Museu Diocesà. En el seu origen provenia de Montblanc i representava sant Andreu Apòstol. Quan es va portar al Seminari, l'escultor de Vila-seca Joan Salvadó i Voltes (1890-1976) va modificar la imatge, transformant-la en sant Pau Apòstol. El 22 de juliol de 1936 va ser llençada al terra i va patir desperfectes. Pocs dies després va ser recollida i guardada novament al Museu Diocesà. Acabada la guerra, es va restaurar i es va tornar a col·locar a la capella, on encara hi és.

Pas de l'Ecce Homo. Arxiu La Sang

L'església de Sant Llorenç tampoc no va escapar de la destrucció. Seu del Gremi de Pagesos de Sant Llorenç i Sant Isidre, servava un patrimoni molt important, part del qual procedia de la desapareguda església de Santa Magdalena de Bell-lloc. El 22 de juliol l'església va ser buidada de part del seu mobiliari litúrgic i de les imatges, que van ser cremats al carrer, a la plaça del davant. El retaule major, una obra del final del segle XV, de l'escola dels Vergós, es va salvar in extremis de la foguera perquè algú el va fer portar cautelament a la catedral, que havia estat requisada i que per això es va salvar. En canvi, la imatge de talla de santa Maria Magdalena que el presidia va ser cremada. I resulta curiós que tot això passés justament el 22 de juliol, festivitat de Santa Maria Magdalena.

També es va poder salvar la imatge processional del Crist jacent, una obra de qualitat extraordinària del segle XVII, així com el preciós calze gòtic, gràcies a l'acció cautelar d'un dels membres del Gremi, el Sr. Ramon Gibert, que els va amagar a Ca l'Abadessa, juntament amb altres objectes, com una pintura a l'oli amb sant Cristòfol i el mantell brodat de la Mare de Déu del pas de la Pietat. Malauradament, l'urna modernista que protegia el Crist jacent i que havia estat dissenyada en 1930 per l'arquitecte Josep Maria Jujol i Gibert (1879-1949) va ser cremada. Sant Llorenç també va perdre dins de les flames el pas de la Pietat, una obra del segle XIX que estava constituïda per una imatge de la Mare de Déu amb el cos del seu Fill sobre els genolls. En 1910 s'hi havien afegit les imatges de sant Joan i santa Maria Magdalena. Només es va poder salvar el cap de Crist, gràcies a que la Sra. Maria del Roser Clanxet el va poder recollir quan els incendiaris van abandonar el lloc.

El Palau Arquebisbal, tan aviat com el cardenal Vidal i Barraquer i els seus acompanyants el van abandonar la nit del 21 de juliol, uns camí de l'exili i altres amb un final tràgic, va ser confiscat. A la façana es va penjar un rètol que informava de la situació, cosa que el va preservar de l'espoli. Igualment va passar amb la catedral. El 21 de juliol alguns ciutadans van penjar a les portes d'accés diversos rètols en què es convidava el poble a respectar-la perquè era patrimoni de tots. Aquella acció la va preservar de moment, així com tot el que s'hi contenia, inclosos la Sala del Tresor i el Museu Diocesà.

Però altres edificis religiosos situats arreu de la ciutat no es van salvar de la destrucció. A la Rambla Vella, les esglésies de Sant Agustí i Sant Francesc van ser buidades d'imatges i mobiliari. Per tal de no interrompre la circulació, ja que la Rambla Vella en aquell temps formava part de la carretera general, tots els elements es van cremar al Camp de Mart. El mateix va passar amb les imatges, quadres i mobles de

la capella de l'Hospital de Santa Tecla, a la mateixa Rambla Vella. Va ser destruït l'interior del cambril de l'església del convent dels Pares Carmelites, al carrer de l'Assalt, un element que havia estat dissenyat per Josep Maria Jujol en 1918.

L'església de la Congregació de Jesús i Maria, al carrer Méndez Núñez, va patir la destrucció de la imatge de la Mare de Déu que hi havia al cambril, del sagrari i del cadiratge conventual, obres que havien estat dissenyades per Antoni Gaudí vers 1879-1880. El contingut de l'església parroquial de Sant Joan Baptista va ser tret del temple i cremat a la plaça de Prim. La pica baptismal va ser destruïda. Les Escoles Cristianes o col·legi de La Salle tenien dos passos processionals, que també van ser cremats. Un era l'Oració a l'Hort, que havia estat realitzat en 1914 per l'escultor Agulló, de Barcelona. L'altre, la Presa de Jesús, havia estat encarregat en 1928 a l'escultor Joan Llimona.

L'església parroquial de Sant Pere, al barri marítim del Serrallo, va perdre el pas del Sant Enterrament, que pertanyia al Gremi de Marejants. Era una obra de l'escultor tarragoní Vicenç Roig i Besora, conegut com *Vicentó*, que havia estat realitzada entre 1826 i 1828 i modificada en 1858. Va cremar juntament amb les imatges i el mobiliari de l'església. L'ermita de la Salut ja havia patit un greu atac en 1934, quan el Sant Crist monumental, obra de l'escultor Joan Llimona i Bruguera (1860-1929), i que es trobava a la plaça davant de l'ermita, va ser arrencat del seu lloc i llençat a uns esbarzers del torrent proper. El 22 de juliol li va tocar el torn a la imatge de la Mare de Déu de la Salut que es venerava a l'interior del temple, la qual va ser cremada juntament amb la resta d'imatges i mobles que hi havia.

Juliol-agost de 1936. Confiscació de béns immobles religiosos

La reacció dels organismes oficials a la intensa destrucció portada a terme en els primers dies de la guerra es va veure reflectida en una ràpida successió d'edictes. El 25 de juliol, un decret de la Generalitat confiscava «tots els materials i objectes d'interès pedagògic, científic, artístic, històric, arqueològic, bibliogràfic i documental» que es trobaven als edificis o locals d'institucions públiques del territori de Catalunya afectats pels esdeveniments. Els comitès estaven obligats a posar a disposició de les autoritats tots els objectes i materials esmentats. El 30 de juliol un altre decret dissolia la Junta de Museus i la substituïa per la Comissaria General de Museus. L'article segon especificava que la Comissaria es faria càrrec de distribuir tots els objectes ar-

tístics que, apropiats per la Generalitat, passarien a formar part del patrimoni del poble de Catalunya. Un altre decret, ara del Departament de Justícia i Dret de la Generalitat, del dia 5 d'agost de 1936, establia, amb caràcter d'urgència, la confiscació dels béns de les persones que s'havien manifestat partidàries de l'aixecament militar. El seu article 3r decretava en concret l'apropiació dels béns eclesiàstics: els que havien pertangut a l'Església, als ordes i a les congregacions religioses, que amb data 19 de juliol es trobaven en possessió d'aquelles corporacions, passaven a ser propietat de la Generalitat de Catalunya i es dedicarien a obres de caràcter sindical i social i al compliment dels serveis administratius de la Generalitat.

Alguns edificis religiosos, després d'haver estat confiscats, es van dedicar a usos profans. L'església de Sant Joan Baptista va servir de seu a la Cooperativa Popular Número 1 de la CNT i com a tal va obrir les seves portes el 5 d'abril de 1937. Per tal d'emplenar el magatzem es van importar des de Marsella 1.200 tones de queviures. L'església de Sant Francesc es va destinar a magatzem col·lectiu del Sindicat de Fusters de Tarragona. El col·legi i convent de la Congregació de Jesús i Maria va esdevenir seu de la Federació Local de Sindicats Únics de la CNT. El col·legi i convent de les Teresianes, a la Rambla Nova, es va convertir en seu de la Casa del Poble de la UGT-PSUC. El convent dels pares Carmelites del carrer Assalt va esdevenir presó, durant la guerra i també en la postguerra, fins al 1944. El convent de les Germanes Carmelites de la Caritat i col·legi del Sagrat Cor de Jesús, situat llavors al carrer d'August, va ser ocupat pel Comitè de l'Escola Nova Unificada (CENU) i designat com a escola.

El Seminari Pontifici va ser objecte de diversos projectes al llarg de la guerra. El mes de novembre de 1936 la Generalitat havia decidit destinar la planta baixa i el primer pis del claustre del Sagrat Cor a Biblioteca Popular, on s'aplegarien diverses biblioteques de la ciutat, començant per la Biblioteca Provincial, que llavors estava situada als baixos de l'Ajuntament, i que es trobava en condicions molt precàries. Es van fer els plànols i fins i tot s'hi va destinar una quantitat de diners a les obres, però mai no es va arribar a fer. La Biblioteca Provincial i el seu valuós fons antic es van traslladar al Palau Arquebisbal.

A l'inici de 1937 el CENU pensava destinar la part de les habitacions dels seminaristes i alguns espais comuns a residència d'estudiants, un projecte que tampoc no es va arribar a realitzar. Cap dels usos previstos es va poder dur a terme, perquè les necessitats de la guerra s'imposaren i el Seminari es va destinar a caserna del Segon Regiment d'In-

Palau Arquebisbal

fanteria, Tercera Divisió, de l'Exèrcit Popular a Catalunya. Al Saló d'Actes es van celebrar alguns judicis en què es jutjaren i condemnaren diverses persones. Els valuosos volums de la Biblioteca del Seminari es van buidar dels prestatges i es van dipositar als habitatges de les Cases dels Canonges del carrer Sant Pau.

Pel que fa al Palau Arquebisbal, d'acord amb el Front Popular i la Comissaria de la Generalitat de Catalunya a Tarragona, i a proposta de la Comissaria Delegada del Patrimoni Artístic, Històric i Cultural de Catalunya, el 5 d'agost de 1936 es va procedir al seu decomís. L'edifici va ser destinat a seu del Museu Arqueològic, que fins llavors ocupava uns baixos de l'Ajuntament, en condicions inadequades. Arribat el mes de maig de 1937 les obres d'adequació del Palau Arquebisbal per transformar-lo en el nou Museu Arqueològic havien consistit en enderrocar diversos envans de la primera planta, de manera que s'havien obtingut quatre sales principals: la primera destinada a l'escultura grega, la segona (la Sala del Tron) acollia l'escultura romana, la tercera disposava de vitrines per exhibir bronze, ceràmica i metalls i la quarta es destinava a exposar mosaics. La planta baixa estava destinada a secció lapidària. A més, es va decidir reunir allí tots els elements arqueològics que formaven part d'altres col·leccions de la ciutat, com va ser el cas de la catedral, del Museu Diocesà o de la col·lecció Molas. S'hi van traslladar

també l'arc àrab i els elements del fris romà que es trobaven encastats en una de les galeries del claustre de la catedral.

Els documents que formaven part de l'Arxiu Històric Arxidiocesà i els de l'Arxiu de la Secretaria de Cambra es van guardar en una estança de la planta baixa i la porta es va tapiar, cosa que els va preservar de l'espoli o la destrucció. El mobiliari propi del Palau Arquebisbal, que s'havia portat a les Cases dels Canonges quan es va destinar a Museu Arqueològic, aviat va ser objecte del desig de diverses persones. Per exemple, un capità d'Intendència de Barcelona que residia temporalment a Tarragona va demanar alguns dels mobles per al seu ús personal: una arca, un llit, una taula de menjador, un bufet i un tapís. A més, divuit cadires, dues butaques i un sofà. Posteriorment van passar al Govern Militar. Durant la postguerra es van reclamar i van tornar al Palau Arquebisbal.

Pel que fa a les Cases dels Canonges, també confiscades, van servir com a dipòsit dels llibres de la biblioteca del Seminari i dels mobles del Palau Arquebisbal, com ja s'ha esmentat; també van servir de dipòsit de mobles i altres béns que havien estat confiscats a particulars. Així mateix s'hi van portar els llibres de diverses biblioteques, tant de convents com de congregacions i particulars. Vers 1938, a causa de la progressió de les tropes de Franco, havien anat

arribant molts refugiats a Tarragona. Per raons de necessitat la Comissió de l'Administració de l'Estatge de l'Ajuntament havia allotjat algunes famílies en pisos de les Cases dels Canonges, concretament al número 5 del carrer de Sant Pau i al número 1 de Pla de Palau. Però aviat es van produir problemes perquè la conducta d'aquelles persones no era la més correcta, ja que des dels pisos passaven als terrats del claustre i als celoberts i terrats, on s'hi havien acumulat brossa i deixalles. Hi havia el perill de que poguessin accedir a l'interior del temple, on es custodiaven moltes obres d'art. Malgrat haver-los avisat i haver tapiat portes i finestres el problema persistia, i els responsables es van queixar repetides vegades a l'Ajuntament.

El decret del 5 d'agost de 1936 preveia dedicar la catedral a Museu d'Art Medieval; s'hi aplegarien aquelles obres d'art medieval que s'havien preservat de la destrucció del mes de juliol. No va ser l'únic cas a Catalunya: la catedral de Girona es va dedicar a Museu del Poble. La Comissaria del Patrimoni Artístic es va encarregar de recórrer les poblacions de les comarques del nord de la província i d'anar recollint les obres d'art i els elements litúrgics que encara es conservaven als temples parroquials, llocs de culte i col·leccions privades. Tot el que era romà i medieval es va portar a Tarragona. Tot el del Renaixement i el Barroc es va portar al Museu de Reus.

Una de les primeres actuacions a la catedral va ser la retirada cautelar de part del Tresor, que romania encara tancat a les seves vitrines. El 14 d'agost de 1936 es van treure alguns dels objectes de més valor, com el braç-reliquiari de Santa Tecla, la creu-reliquiari de l'arquebisbe Cardona, la nova custòdia modernista (fig. 8) i les corones de la Mare de Déu del Claustre, que foren dipositats a la caixa forta del Departament d'Economia de l'Ajuntament de Tarragona. Pocs dies després, el 19 d'agost, la Generalitat anunciava que l'argenteria litúrgica de menys valor artístic es fondria per tal de subvenir les necessitats de la guerra, feina de la qual s'encarregaria el Servei de Recepció i Classificació de Metalls, que depenia de la Conselleria d'Hisenda. Així va ser com el baldaquí de la custòdia, la corona i altres elements foren fosos i convertits en lingots de plata. I sembla que les corones de la Mare de Déu del Claustre van tenir la mateixa destinació.

El Museu d'Art Medieval instal·lat a la catedral mai no va passar de ser un dipòsit d'obres, repartit entre la capella del Santíssim Sagrament i la seva sagristia, l'absis major i el vestidor dels canonges. No es va incorporar ni a les sales del Museu Diocesà ni a la resta de la catedral. De l'església de la Sang d'Alcover van venir el retaule major, del segle XV, i els

elements de l'embigat del cor. També es va portar l'única obra que s'havia salvat del santuari de Paret Delgada, a la Selva del Camp: el retaule dels Goigs de Maria. Al retaule de Santa Maria Magdalena, del Gremi de Pagesos de Tarragona, que s'havia traslladat cautelarment a la catedral a l'inici de la guerra s'hi van unir altres obres, com el retaule gòtic de Cabacés.

El mes de març de 1937 la catedral va viure un episodi que podria haver acabat en un desastre. Un escamot de les Joventuts Llibertàries de Tarragona va exigir als delegats de la Comissió del Patrimoni Artístic que se'ls obrís el temple per efectuar-hi un registre. Segons sembla es van presentar carregats amb cordes i palanques i van manifestar que venien disposats a treure les imatges i altres elements d'art sacre que hi eren a dins. Els esperava un grup de persones que, finalment, van aconseguir que desistissin de la seva intenció.

Al llarg de l'any 1937 es va procedir a dur a terme diverses actuacions a l'interior de la catedral, que van interessar el seu mobiliari litúrgic. Es van desmuntar els retaules barrocs que es trobaven a les capelles gòtiques: el de Sant Miquel, obra d'Antoni Pallàs del segle XVIII, el de Sant Oleguer realitzat per Francesc Bonifàs en el segle XVIII, el de la Mare de Déu del Roser, el de la capella del Sant Crist de la Salut, la llitera de l'Assumpta, etc. També es va produir la retirada de gran part del mobiliari litúrgic, com confessionaris, bancs, cadires, calaixeres, la trona portàtil de 1568, etc. Fins i tot es va sospesar treure les reixes de les capelles i del claustre, així com desmuntar el cor, però no es va arribar a fer. Va ser una de les actuacions més dràstiques en referència al patrimoni moble de la catedral, en què es perderen per sempre algunes obres molt destacades, víctimes d'un corrent d'opinió que menyspreava tot el que no fos romànic i gòtic, i que abominava especialment del barroc. Les galeries del claustre es van dedicar a mostrar el fons lapidari d'època medieval i moderna que fins llavors havia format part del Museu Arqueològic. També s'hi va portar la creu del Portal de Sant Antoni.

El mes de setembre de 1937 part de l'argenteria retirada del Tresor l'any anterior –el braç reliquiari de santa Tecla i la creu reliquiari de l'arquebisbe Cardona–, es va portar des de la caixa forta de l'Ajuntament fins al Palau Arquebisbal, un cop ja s'hi havia instal·lat el Museu Arqueològic. Però no van arribar ni la custòdia processional modernista ni les corones de la Mare de Déu del Claustre. Com ja s'ha esmentat, el baldaquí i les corones s'havien fos, però no l'ostensori, que segons sembla va tenir un altre recorregut.

A partir del 17 de juny de 1937 es van intensificar els bombardejos de l'aviació enemiga sobre la ciutat, causant víctimes mortals, destrucció d'edificis i una situació de por contínua en la població, ja molt afectada per la manca d'aliments i de productes de primera necessitat. El 19 de juliol de 1937 es va produir un bombardeig intensiu que va causar més de cinquanta morts i centenars de ferits. A l'inici del mes d'agost es va ordenar protegir la façana i el retaule major de la catedral. Tanmateix, no es va començar a fer fins l'any 1938 i els treballs van durar fins al setembre. Es va fer amb un doble mur de blocs de formigó, amb capes de terra entremig, però els treballs avançaven lentament per la manca de personal. En total, es pagaren 3.721,20 pessetes.

Els diversos trasllats de l'any 1938

Arribat el mes d'abril del 1938 els còdexs manuscrits, els incunables i la biblioteca de Pere Anton d'Aragó que formaven part de la Biblioteca Provincial es van transportar des del Palau Arquebisbal fins a la sagristia de la capella de Sant Cosme i Sant Damià, a la catedral, un lloc que es considerava molt més segur. També es van traslladar i es van amagar els baguls amb elements d'argenteria litúrgica que havien estat recollits a diverses parròquies de la diòcesis, així com objectes de les vitrines de la Sala del Tresor.

L'abril de 1938 la Generalitat va ordenar el trasllat de les obres d'art decomissades a tot Catalunya cap al nord de la província de Girona. Si bé és cert que aquella acció es va fer oficialment per a protegir-les dels bombardeigs i dels possibles pillatges, sembla que s'havia previst també la possibilitat de portar-les a l'estranger, on podrien haver servit de fons de garantia per la subsistència dels exiliats, vista la pessimista perspectiva del desenvolupament de la guerra per la part republicana. L'ordre incloïa les col·leccions aplegades a la catedral de Tarragona, compresos el Museu d'Art Medieval i el Museu Diocesà. S'havien de portar a Can Pol, una masia situada a Montfullà, petit nucli poblacional depenent del municipi de Bescanó (Gironès), que s'havia constituït en un dipòsit, on es reunirien amb moltes altres obres. Els tapissos van ser portats a la masia Can Descalç de Darnius (Alt Empordà), proper a la frontera francesa. La Generalitat va enviar alguns camions per procedir al desplaçament i les obres es van haver d'embalar apressadament a causa de la urgència. Algunes només es van poder embolicar amb mantes.

Quan les tropes de Franco van començar a ocupar Catalunya, el que s'havia transportat a Darnius -en funció de l'acord de Figueres, signat entre el govern de la República i una comissió formada per representants dels museus més im-

portants d'Europa i dels Estats Units-, va passar a França i d'allà a Ginebra, a la seu de la Societat de Nacions, on s'hi va exposar. Així va passar amb una part dels tapissos, però una altra no va poder creuar la frontera perquè el camió es va avariar i va ser trobada poc després per les tropes franquistes.

A Can Pol de Montfullà es van traslladar les obres més destacades de la pinacoteca gòtica del Museu Diocesà, les obres més destacades del Museu d'Art Medieval, el Tresor de la Catedral, deu baguls i caixes amb argenteria litúrgica, els llibres de la Biblioteca Provincial i alguns còdexs de la Biblioteca del Seminari, com la Bíblia Sacra i la Bíblia Glosada d'Scala Dei.

El final de la guerra a Tarragona

El 15 de gener de 1939 les tropes franquistes de la 105 Divisió del Cos de l'Exèrcit Marroquí, comandades pel general Juan Yagüe Blanco, van ocupar Tarragona. Procedien de Tortosa, ciutat que havien ocupat dos dies abans.

De la mateixa manera que s'ha parlat de la violència desfermada a l'inici de la guerra, cal fer-ho ara del que va succeir en arribar les tropes del general Franco a Tarragona. La repressió va ser brutal. Es van practicar milers de detencions de persones considerades afins a la República. Es van celebrar més de 5.000 consells de guerra, com a conseqüència dels quals foren afusellades més de 700 persones i moltes altres van ser empresonades.

En arribar a la ciutat, un dels primers edificis que es van ocupar va ser la catedral. El *Servicio de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional* (SDPAN), una institució fortament militaritzada i formada per membres de Falange Española, es va encarregar de la recuperació i el retorn del patrimoni artístic moble. Durant gairebé dos anys el Palau Arquebisbal es va usar com a dipòsit de les obres artístiques, no tant sols de les pertanyents a l'Església, sinó de les que havien estat confiscades a persones particulars. S'hi va establir una oficina per tramitar les reclamacions i devolucions. Fins que això no va finalitzar, les autoritats no van tornar l'edifici a l'Església de Tarragona. El SDPAN es va encarregar de fer retornar a la ciutat tot el que s'havia traslladat als dipòsits de Girona i també a Ginebra. El procés va durar fins a l'any 1940. Van venir totes les obres, amb moltes dificultats per la manca de transports adequats.

La resta dels edificis religiosos que havien estat confiscats van retornar als seus propietaris. Les col·leccions del Museu

Nacional Arqueològic van tornar als baixos de l'Ajuntament, on s'hi van estar fins que es va construir l'edifici de la Plaça del Rei, els anys 60. Algunes de les obres que havien format part del Museu d'Art Medieval van marxar als seus temples d'origen, cas del retaule de l'església de sant Llorenç i el de Cabacés. Altres, per circumstàncies diverses, van romandre al Museu Diocesà.

Els tapissos que van venir de Ginebra van anar primerament a Madrid i després es van exhibir a Saragossa, sense que cap responsable de Tarragona ho sabés. Finalment es van poder recuperar, però va ser un procés molt complicat. D'altra banda, els tapissos que havien estat trobats per les tropes franquistes van ser portats a Barcelona. D'allà van retornar a Tarragona.

El mes de maig de 1940 el vicari general va rebre una trucada des del Banc d'Espanya de Madrid en què se li va dir que al dipòsit d'argenteria recuperada, establert en aquella institució, es trobava una custòdia que semblava ser la de Tarragona, però s'hi havia de desplaçar urgentment a identificar-la i, en cas positiu, reclamar-la, perquè el termini per a fer-ho acabava immediatament. Així ho va fer: tot seguit va anar personalment a Madrid. Un cop allà va identificar l'ostensori de la custòdia tarragonina. Faltaven el viril d'or, el temple i la corona de plata, joies i diversos medallons d'es-malt. La va reclamar de forma oficial i l'ostensori va arribar a Tarragona al cap de poc temps. Durant anys es va usar tal com estava, fins que en 1995 es va fer un nou baldaquí, rèplica de l'original.

Encara resta per fer una relació detallada de tot el patrimoni artístic que es va perdre per sempre l'any 1936. Si més no, per tal de que no s'esvaeixi la memòria i també per reivindicar la labor de les diverses institucions i persones que es van esforçar per protegir el que s'havia salvat.

Per saber-ne més:

Pere Batlle Huguet. «Los Museos, monumentos, bibliotecas, archivos, catedral y demás iglesias de la capital de Tarragona», dins Los Monumentos Arqueológicos y Tesoro Artístico de Tarragona y su provincia durante los años 1936-1939. Memoria de la Real Sociedad Arqueológica Tarraconense. Poblet: Real Sociedad Arqueológica Tarraconense, 1942, p. 25-83.

Joan Bassegoda Nonell. La arquitectura profanada. La destrucción sistemática del patrimonio arquitectónico religioso catalán (1936-1939). Barcelona: Editorial Mare Nostrum, 1990.

Jaume Massó Carballido. «Notes sobre el salvament del patrimoni artístic religiós a Reus i Tarragona (1936-1937)», dins Piqué i Padró, Jordi; Sánchez Cervelló, Josep (coord.). Guerra civil a les comarques tarra-gonines (1936-1939). Tarragona: Publicacions del Cercle d'Estudis His-tòrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona, 1999, p. 243-266.

Sofia Mata de la Cruz. «El Dr. Pere Batlle Huguet (1907-1990): passió per l'art i l'arqueologia», dins Capellans erudits. Eclesiàstics al capdavant de l'acció patrimonial, museística i de recerca historicoartística a Catalunya al segle xx. IV Jornada de Museus i Patrimoni de l'Església a Catalunya. Solsona: Museu Diocesà i Comarcal de Solsona, 2018, p. 56-73.

Sofia Mata de la Cruz. El Museu Diocesà de Tarragona. Fortuna i adver-sitat d'una institució centenària. Tarragona: Museu Diocesà de Tarra-gona, 2020.

Revolució i guerra Civil a Tarragona en imatges d'Hermenegild Vallvé. Tarragona: Silva Editorial, 2017.

La custòdia processional modernista. Arxiu La Sang

MATÍ DE DIVENDRES SANT. CENTENARI D'UN VIA CRUCIS

Josep Ignasi Boada Gasulla

22 de març, Dimarts Sant, Diario Católico La Cruz:

¿Queda completo el programa para la Semana Santa de Tarragona?

Amb aquest títol trobem la primera notícia a la premsa escrita de Tarragona, notícia de l'organització del Via Crucis pels carrers de la Part Alta de la ciutat la matinada del Divendres Sant. L'autor que signa com Cessetano, fa tot un seguit de consideracions en un extens article sobre la celebració de la Setmana Santa a la ciutat insistint en la importància d'una àmplia presència de fidels:

"...Es menester que el primer año en su institución el Vía Crucis tenga una amplia presencia de fieles...", "...por la mañana a las seis en la iglesia de Nazareth..."

23 de març, Dimecres Sant, Diari de Tarragona:

"El próximo Viernes Santo, a las 6,14 de la mañana, saldrá de la iglesia de Nazareth una solemne procesión que, rezando y meditando las estaciones del Vía Crucis, recorrerá las calles de plaza del Rey, Santa Ana, Santa Teresa, Mercería, Mayor, Nao y regreso a Nazareth por la calle de Pilatos. Se invita a este solemne y religioso acto a cuantos devotos deseen asistir".

26 de març, Dissabte Sant, diari La Veu:

"El Via Crucis del divendres al matí, pels carrers de la Tarragona vella, fou una novetat que assolí un extraordinari èxit, car la concurrència i la devoció dels assistents, sobrepassen les esperances dels més optimistes..."

Són les primeres notícies que hem trobat a la premsa de l'època, del primer Via Crucis del Divendres Sant al matí, també conegut com el: "de la bufetada", organitzat per la R. I V. Congregació de la Puríssima Sang, i que per tant enguany farà cent anys de la seva primera sortida pels carrers de Tarragona.

Tornarem a trobar en anys posteriors notícies, que sense passar per la Catedral, on es feia a les sis del matí, -com ara el Sermó de Passió, el Via Crucis es desenvolupava pels carrers de la Part Alta; cal destacar que sempre ha transcorregut per aquests carrers com podem llegir a la notícia del Diari de Tarragona del 1921.

L'any següent, 1922, trobem els diferents diaris, que el Via Crucis sortirà de Natzaret a dos quarts de sis del matí. Cal tenir en compte que els oficis de Divendres Sant a l'església de Nazaret eren anunciats a les set del matí. Els dies posteriors trobem notícia de la assistència de fidels, indicant que era superior a la de l'any anterior.

El 1923, tornem a trobar el mateix horari i mateix recorregut. L'any 1924, hi trobem canvis substancials, doncs el Via Crucis s'iniciarà al Pla de la Seu, encara que no indica si entra a la Catedral; el que si trobem al Diari La Cruz dins dels horaris de la litúrgia és el següent:

"A las seis, sermón de Pasión. Después saldrá el Vía Crucis de la iglesia de Nazareth..." No s'aclareix res més.

Serà l'any 1925 en que els dos actes s'acoblaran, intentant no solapar-se, i així trobem anunciat a la premsa, que el Sant Crist sortirà de Nazaret a la plaça del Rei, per Santa Anna, Fòrum, Merceria i baixada Patriarca, entrarà a la Catedral al finalitzar el Sermó i s'iniciarà el Via Crucis pels carrers de la Part Alta. Encara que aquell 1925 no fou com ho pretenien. Es va suspendre el Via Crucis pel carrer per pluja, i se celebra per l'interior de la Catedral i el claustre, sense el Sant Crist de la Sang.

Serà doncs el 1926, que s'iniciarà la presència de la Congregació amb el Sant Crist a l'interior de la Catedral, per iniciar el Via Crucis, com el coneixem avui en dia, encara que ja portava cinc anys sortint al carrer.

Durant el anys 1926 fins el 1966, el Via Crucis transcorria per Patriarca (Pare Iglesias), Merceria, Major, Misericòrdia, plaça de la Font, Sant Fructuós, Rambla Vella, Sant Oleguer, Peixateria i plaça del Rei. L'augment del trànsit per la Rambla Vella, que recordem fins el 1972 era la N-340, provoca el canvi al circuit actual l'any 1967. Des de aquest any, el seu recorregut serà: Pla de la Seu, les Coques, Sant Pau, Guitarra, Sant Joan, Roser, Salines, Sant Domènec, Plaça de la Font, Cos del Bou, Peixateria, finalitzant a la Plaça del Rei.

Enguany 2021, farà cent anys de la primera celebració d'aquest Via Crucis pels carrers de Tarragona, que avui en

dia segueix comptant amb una gran participació de devots. La foscor i la llum naixent; el silenci i el soroll de les matraques; el res i els cants dels assistents; les cucurulles i el respecte dels pocs espectadors, fan que sigui una desfilada, que penetra en l'interior dels fidels, i que uneix a tothom en la pregaria dedicada al Sant Crist de la Sang. L'arribada a la Plaça del Rei de les dues llargues fileres de fidels que hi participen i que junt amb nombroses vestes amb les atxes, en respectuós silenci esperen la Sagrada Imatge, ho converteixen en un moment especial en que cadascú fa la seva petició, cadascú te el seu pensament, el seu record, i tot s'aplega en el fervorós cant del Crec en un Deu dels tarragonins que omplen l'espai.

Masses vegades ens trobem que celebrem petits aniversaris, -em sembla molt bé-, però en aquesta ocasió estem parlant d'un acte que s'inicia ara fa cent anys, amb tot el que comporta de fets històrics afegits al llarg d'aquells anys, i

de la nombrosa quantitat de fidels que han acompanyat pels carrers matiners de la ciutat al Sant Crist. Estem doncs davant d'un fet de ciutat, que aglutina a un nombre important de ciutadans, que cadascú amb el sentiment propi, viu l'acte religiós al carrer. Ho podem contemplar com una manera de fer Tarragona, però crec que per a molts hi ha alguna cosa més, que si volem li podem de nombroses i diferents maneres, però sempre apareix pel mig acompanyant la paraula: Creença.

Crec no cal amagar-se, es ben reconegut, que l'home busca quelcom més en aquesta vida. L'home actual, lligat a si mateix, al consum, a la tècnica, a la globalitat, a la fi és conseqüent amb els seus condicionants cognitius. Som fidels a les nostres tradicions, records i sentiments arrelats en el nostre interior i que en certs moments sobresurten a flor de pell i ens fan millors.

Via Crucis del matí del Divendres Sant. La Congregació amb el Sant Crist de la Sang de Benet Baró arribant al Pla de la Seu. Any 1931-35. Foto d'autor desconegut. Arxiu La Sang.

“LA PROFESSÓ DEL DIVENDRES SANT”

SEGONS FREDERIC VIDAL I FERRER

Jordi Bertran, Universitat Rovira i Virgili

Il·lustracions de Francesc Carbó, publicades junt amb el text original de Frederic Vidal el 1910

Els portem un text costumista, “*La professó del Divendres Sant*”, que narra aquesta processó de Tarragona, escrit per un personatge fins fa poc prou desconegut, Frederic Vidal i Ferrer, a la revista *Tarraco. Ciències, art, literatura*, editada per l’Ateneu de Tarragona el 1910, en el número 3 al mes de febrer.¹ Vidal i Ferrer havia nascut a Vilanova i la Geltrú el 1857 en el si d’una família influent. En un capbreu de 1726/29, hi consta «la partida dita la quadra de S. Pere de Cubelles, vui dita la quadra del Piulart», on existia una masia, assentada a llevant de la carretera de l’Arboç, portada per Ramon Vidal del Piulart, pagès que també es documenta en *l’Estadística Rústica* de 1725 i en el cadastre de 1739.² Un dels seus successors fou Francesc Vidal i

¹ L’incitador d’aquest article ha estat Daniel Pallejà Blay, *Vocal Primer de la Sang de Tarragona, que amablement em facilità el text mentre redactava la història de la Congregació* (Bertran 2020).

² Carbonell 2011: 23-25.

Retrat de Frederic Vidal Ferrer de l’any 1896.
Fotògraf Pallejà. Cedida Josep Maria Ràfols

Ballester (1772-1859), avi del nostre protagonista Frederic Vidal i Ferrer, i pare de Francesc de Sales Vidal i Torrents.

El context familiar de l’autor del text

L’anàlisi de Francesc de Sales Vidal és clau per entendre el context en què Frederic Vidal nasqué i cresqué.³ Vidal i Torrents, més conegut com a Paco Vidal (Vilanova i la Geltrú, 1819-1878), fou un home de la Renaixença catalana. De família de propietaris rurals emparentada amb pròspers indians, feu els estudis mitjans als jesuïtes de Manresa i superiors a Cervera, Tarragona, Barcelona i Madrid, on es doctorà en dret. Es feu càrrec entre 1850 i 1851, amb tres socis més, del teatre de la seva ciutat, per al qual arranjà uns *Pastorets*, gènere que en aquella centúria encara augmentà la popularitat. Així mateix, fou secretari de l’Ajuntament de Vilanova i la Geltrú des de 1849 i també regidor des de 1856, tinent d’alcalde el 1868 i, acabada la Revolució de 1868, alcalde. Morí el 1878 ocupant aquest càrrec.

Col·laborà, sobretot amb poemes en castellà i amb els pseudònims *Forastero* i *Peregrino*, al “*Diario de Villanueva*”, que també dirigí més endavant entre 1856 i 1857. Així mateix, fundà el periòdic *El Eco de Villanueva* (1853), rival de l’anterior. Des de 1858, amb *Un engany a mitges*, també fou autor de fins a 25 obres de teatre, especialment de caràcter còmic i en català, tot i que en té algunes en castellà, que assoliren certa popularitat i algunes s’estrenaren als teatres Romea i Liceu de Barcelona, a més de a la pròpia Vilanova. També escriví tres sarsueles en català el 1875 i 1876.

El seu biògraf i parent, Josep M. Ràfols, ha dit de Vidal i Torrents que fou «el dandi més exagerat que hagi ocupat mai la poltrona de la plaça de la vila»⁴ i l’ha descrit com «molt distingit i de classe alta però igualment accessible. Molt conservador en les idees polítiques i socials i, tanmateix, el més popular dels habitants de la vila».⁵ Sobre la seva contribució literària, Manuel Jorba ha escrit:

³ Seguim especialment Ràfols 2005.

⁴ Ràfols 2005: 5.

⁵ *Ibid.*: 3.

Esdevindria un autor implicat en el procés de modernització del teatre de consum popular (amb afortunats personatges —l'indià— i elements temàtics —la contraposició camp/ciutat— que es trobaran en algunes de les millors obres coetànies ...). La seva obra va tenir repercussió pública a Barcelona, on anava sovint i estava al corrent del que s'hi representava, des que, el 1861, *Una noia com un sol* li hi fou representada per Matilde Díez i altres actors professionals. Si diverses obres se situen a Vilanova, Sitges i llocs pròxims, algunes transcorren a Barcelona, o lluny dels llocs més habituals, com la sarsuela *Entre Capmany i Figueres*. Vidal és actiu, doncs, els temps que hi comença a haver una major visibilitat del repertori teatral català a Barcelona, ben entrada la segona meitat del segle XIX, en un marc públic dominat pel teatre castellà.⁶

Vidal i Torrents ha estat considerat un dels iniciadors del teatre català modern, junt amb Frederic Soler *Pitarra* i altres literats de l'època, i fou bon amic del també escriptor romàntic Víctor Balaguer. Poca broma. Al costat d'aquesta producció, escriví els textos dels sermons per a l'*Arrivo* del Carnestoltes de Vilanova entre 1855 i 1878, i alguns testaments per a l'Enterrament, reblant una valoració alta sobre el patrimoni immaterial, iniciada amb els *Pastorets*.

La primera vinculació de Vidal i Torrents amb Tarragona fou en el curs acadèmic de 1835-1836, quan «el tercer curs de Filosofia ja no el va fer a Cervera, molt perjudicada per la inseguretat que es vivia al camp. Va continuar els estudis al seminari de Tarragona, on va tenir com a professor el doctor Palou, que després va ser bisbe de Vic i més tard de Barcelona».⁷

Vidal i Torrents es casà amb Antònia Ferrer i Vidal a l'església parroquial de Sant Antoni Abat de Vilanova i la Geltrú el 18 de gener de 1855. Tingueren dos fills, la Montserrat i el Frederic. D'aquest segon, l'autor de la narració de què ens ocupem, Ràfols explica que «va heretar l'afició del seu pare a escriure teatre però no el seu èxit».⁸

El lligam amb la nissaga Fontanals

D'altra banda, la germana de Francesc de Sales Vidal i Torrents, la Concepció (Vilanova, 1817-Tarragona, 1916), s'ha-

via casat l'any abans, el 1854 a Roma, amb el seu cosí Josep Fontanals i Vidal (Vilanova, 1817-Tarragona, 1881), que residia a Tarragona, i també comptava amb finques a la localitat de la Selva del Camp, amb un notable conreu del raïm.⁹ Per tant, Fontanals esdevingué cunyat del notable Vidal i Torrents. Fontanals era un membre destacat de la burgesia tarragonina vuitcentista, que el 1854 esdevingué regidor de l'Ajuntament¹⁰, i coimpulsà la primera fàbrica de filats i teixits, Fontanals i Cia, a la plaça dels Infants, des del mateix 1854 —engegà les màquines el 1857— fins a 1863, en la finca on anys després s'instal·là la cartoixa i fàbrica de la Chartreuse.¹¹ El projecte fracassà. Però el lligam amb els Fontanals fou determinant perquè Frederic Vidal acabés vivint a Tarragona i, per tant, escrivís el text sobre la Processó que ens ocupa.

Frederic Vidal havia marxat a estudiar enginyeria industrial a França, molt jove.¹² Després, en retornar, es casà al monestir de Montserrat amb la filla de Josep Fontanals: Concepció Fontanals i Vidal, és a dir, amb la seva cosina. El Frederic i la Concepció visqueren a Tarragona, i el 1916 a la mort de la mare ella heretà el destacat habitatge familiar del carrer del Lleó núm. 3, on havien residit. Frederic Vidal fou un dels socis explotadors del tramvia de tracció animal que circulà en el període 1883-1896 entre la plaça dels Carros, epicentre del barri de la Marina o Part Baixa, i la Part Alta. També acabà en fallida.¹³ En els períodes 1888-1889 i 1890-1891 en fou, respectivament, secretari i president. Aquest assumpte econòmic provocà que no pogués retornar un préstec bancari que el feu exiliar-se el 1915 a L'Havana, Cuba.

Frederic i Concepció tingueren deu fills, quatre d'elles monges del convent de Jesús i Maria de Tarragona. Aquest edifici fou dissenyat el 1877 per l'arquitecte Ignasi Jordà, al carrer Méndez Núñez en l'eixample, i al seu interior conserva un altar dissenyat pel modernista Antoni Gaudí, l'única obra seva conservada al Camp de Tarragona. Ara només se'n conserva la capella, coneguda amb el nom de santuari de la Mare de Déu del Sagrat Cor. Per tant, la vinculació religiosa i eclesiàstica de la família Vidal Fontanals fou molt important.

⁹ Dades biogràfiques extretes del recent llibre de Gassó 2020, treball indispensable per conèixer aquest matrimoni i tota la nissaga.

¹⁰ Gassó 2020: 64.

¹¹ El projecte fou degudament analitzat per Olivé 1991.

¹² Per a la biografia de Frederic Vidal seguim els detalls oferts per El Vilanoví, 23/9,1922, p. 7, una nota facilitada per Daniel Paldejà, i especialment Gassó 2020: 71-97.

¹³ Gassó 2020: 77-81.

⁶ Jorba 2012: 35.

⁷ Ràfols: 4-5.

⁸ Ibid.: 8.

Gassó ha considerat que «va ser un home molt inquiet i que sempre va intentar moure's dins dels cercles de poder tarragoní», seguint l'estela del seu pare a Vilanova.¹⁴ Tot i això, malgrat presentar-se a diverses convocatòries electorals, mai no fou escollit. El 1885 formava part del consell d'administració del Banc d'Espanya com administrador supernumerari. En l'àmbit social i cultural, el 1891 entrà a la Societat Arqueològica Tarraconense; entre 1897 i 1907 presidí la societat *Círculo de Tarragona*, molt activa en l'àmbit carnestoltenc; i el 1900 accedí a la presidència de la Creu Roja de Tarragona.

Per altra banda, el 1903 Vidal fou vicepresident de l'Associació Catalanista de Tarragona, i el 1908 secretari primer de l'Associació Regionalista de Tarragona; dirigí el diari catalanista "*Lo Camp de Tarragona*" en el qual també publicà «una munió d'articles literaris» després aplegats en un volum titulat *Escenes de la terra* (1908), ressenyat per *La Vanguardia* de Barcelona¹⁵; col·laborà amb el diari *El Tarraconense*; entre 1914 i 1915 fou comissari regi, president del Consell Provincial de Foment de Tarragona per nomenament del govern d'Eduardo Dato.

El fet que l'article que avui tractem aparegui publicat a la revista de l'Ateneu de Tarragona és una mostra del seu catalanisme. El 1907 fou president de la seva secció d'Agricultura i també vicepresident durant un any. L'Ateneu fou l'entitat que el 16 de febrer de 1906 s'havia escindit de l'històric *Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera*, fundat el 1863, pervivent fins al 1936 i integrat –en paraules del mestre, periodista i polític Claudi Ametlla i Coll– per la menestralia benestant, els empleats i altra gent de classe mitjana¹⁶, que per exemple en el vessant teatral, tan important en les seues socials del moment, havia optat per una programació conservadora i preferentment en llengua castellana.¹⁷ En aquestes entitats el vessant teatral era clau. De fet, Frederic Vidal havia seguit les passes del seu pare en aquest camp. L'1 de gener de 1905 havia estrenat *Vostès no em coneixen, veritat?* al Teatre de l'Ateneo Tarraconense de la Clase Obrera, a la Rambla Nova, a l'actual Hotel Lauria.¹⁸ Així mateix, informa el diari *Catalunya Nova* el 1907:

Terres verges.—El nostre bon amic i company en Frederic Vidal i Ferrer acaba de donar a l'estampa el drama que ab aital títol s'estreni en el Teatre

Principal d'aquesta ciutat la darrera temporada [1906]. *Sapigut* l'èxit franc i sorollós que obtingué el dia de la seva estrena, creiem inútil fer un judici que, per altra part, podria semblar apassionat, adés les relacions que ens lliguen ab son autor, a qui endrecem nostra felicitació més sincera.¹⁹

S'havia estrenat el 15 i 16 de novembre de l'any anterior a la seu de l'entitat rival de l'Ateneo, el nou Ateneu de Tarragona, que s'ubicà al desaparegut coliseu de la Rambla Vella cantonada amb Comte de Rius, el Principal, però restaurat completament des del 22 de setembre. L'Ateneu programà majoritàriament en català (69,3%) mentre que a l'Ateneo continuava predominant el castellà (79,2%). El nostre autor també escrigué la comèdia *Els de fora i els de dins*, estrenada el desembre de 1908 també al Principal, i editada l'any següent; la novel·la *Un estiueig a Rifany* el 1913, i la peça teatral *Un tresillo accidentat*, aquestes dues darreres inèdites.²⁰ Per tot plegat, novament situem Vidal en l'òrbita catalanista.

Costumisme de Divendres Sant

És en aquest context que Frederic Vidal escriu la narració costumista sobre la processó del Divendres Sant. El 1903 l'autor cofinançà com a mecenes l'enrajolat de Natzaret²¹, i havia estat Majoral primer de la Congregació des de febrer de 1900²² fins al gener de 1907,²³ per la qual cosa ens explica la processó des de dins de l'entitat organitzadora, la Sang, amb profusió de detalls sobre el rol de cada membre de la junta.

De ben segur el bagatge del seu pare li havia fet veure la Setmana Santa tarragonina amb respecte, ja que s'havia format en la consideració per la festa patrimonial, encara que la seva procedència vilanovina li assignà un coneixement i unes experiències més pregones en el Carnaval. Finalment, no hem de perdre de vista el pòsit marcadament religiós del seu matrimoni i la vinculació eclesiàstica de quatre de les filles al món conventual.

El text està escrit amb un llenguatge popular, que busca connectar amb el lector local. Abunden els localismes tant els específicament propis de la Setmana Santa com els habituals en la parla tarragonina. Destaca l'ús de la interjecció xec!²⁴

¹⁴ Gassó 2010: 82.

¹⁵ *Catalunya Nova*, 9/8/1908, p. 2.

¹⁶ Ametlla 1963: 180.

¹⁷ Ramada; Bertran 1992: 7-73.

¹⁸ *Ibid.*: 9.

¹⁹ *Catalunya Nova* 25/8/1907, p.3.

²⁰ Nota facilitada per Daniel Pallegà.

²¹ Gassó 2020: 86.

²² *Diario de Tarragona*, 27/2/1900, p. 2, citat per Gassó 2020: 86.

²³ Informació facilitada per Daniel Pallegà.

²⁴ En la transcripció del text de Vidal així com en la resta de cites

L'organització de la junta de la Sang

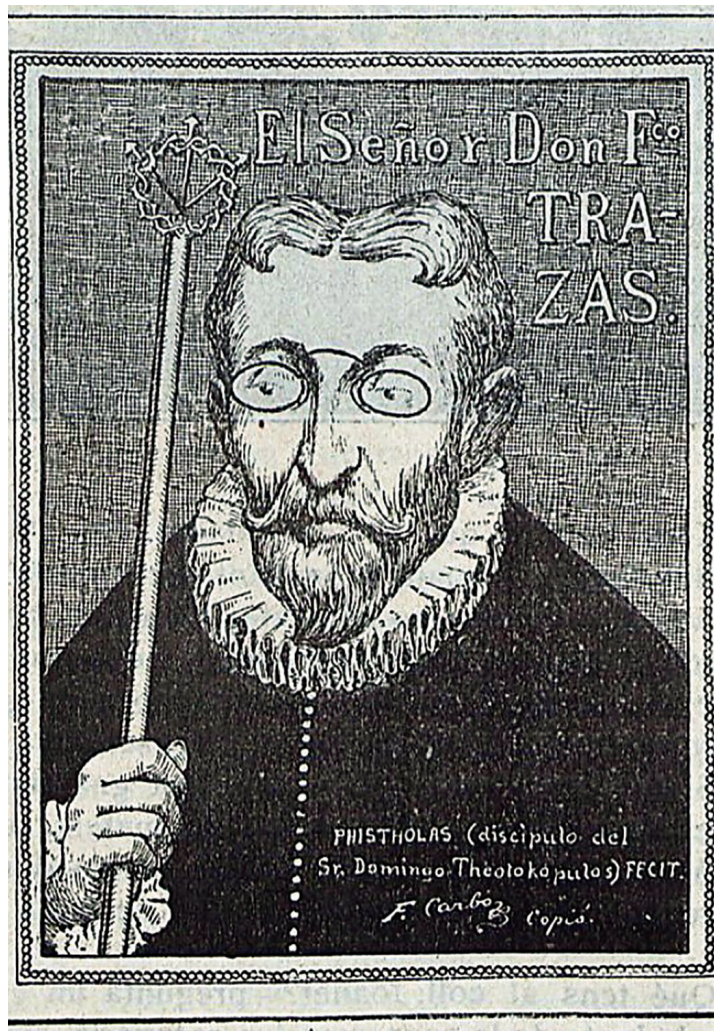
Vidal situa l'acció a l'església de Natzaret i a la plaça del Rei, en el moment dels preparatius de la processó del Divendres Sant, amb una perspectiva polièdrica que permet seguir tant el que està succeint en les interioritats del temple com a l'exterior. En el primer cas els lectors esdevenen privilegiats espectadors del funcionament intern de l'organització de la Sang, un espai normalment aliè per al públic. L'autor desgrana les diferents funcions dels membres de la junta de la Sang. El secretari era el responsable màxim de la desfilada, identificat com a Federico Trassas o Trazas, que també apareix dibuixat amb una verga de la congregació.²⁵ Així no s'està de donar pressa als armats perquè iniciïn la recollida: «-Vaja; sortiu d'una vegada -rondina el Secretari de la porta de la Sala de Junes estant.- Els misteris estan tots a punt. Només esperen que hi aneu vosaltres». Després lidera el repartiment de les atxes entre els congregants: «És home que no s'adorm en les seves coses i es posa a desfer els paquets d'atxes que acaba de portar el cerer». Vidal el presenta com l'«arreglerador en cap», és a dir, el responsable màxim dels encarregats de l'ordre processional. Alhora el dibuixa com un personatge amb un caràcter irònic, que és capaç de bromejar sobre les autoritats: «-I les autoritats? Vindran amb aquest temps?... No sé com deuen anar de devoció. Com que d'aquesta mercaderia cadascú en gasta segons son gust. Això de mullar-se el cap no agrada gaire i si no hi ha sobres de...».

Els Majorals, càrrec que ell mateix havia ocupat, són presentats com els responsables de dur alçat el sant Crist de la Sang: «-Xec! És que és molt llarga la carrera ... D'ençà que anem tant per avall, la cosa ha variat. Quan penso que tinc de portar la santa Imatge tant de temps!... Fins que me tremolen les cames amb aquests darrers dejunis i si no es tractés de lo que es tracta...».

d'aquest article, per millorar-ne la comprensió, hem regularitzat l'ortografia d'acord amb la normativa actual, però no hem alterat la morfologia, la sintaxi ni el lèxic. Hem accentuat i apostrofat —article femení i preposició de— d'acord amb la norma vigent, hem regularitzat l'ús de majúscula i minúscula així com el punt volat de la l geminada i el guionet, i hem introduït la puntuació necessària. En el cas dels pronoms, també hem apostrofat i col·locat guionets. En canvi, hem mantingut els detalls que posen de manifest la prosòdia d'un text, la fonètica amb què l'havia imaginat l'autor. Per aquest motiu, respectem les grafies que permeten copsar detalls fonètics, variants dialectals o locals, vulgarismes, castellanismes i cultismes, així com les grafies antigues recollides al Diccionari català-valencià-balear.

²⁵ Realment el secretari de la Sang d'aquells anys fou Francesc Casas, fins al 1915 en què va morir. Nota facilitada per Daniel Pallegà.

L'al·lusió a l'allargament de la processó es remet al darrer canvi important de l'itinerari que la va dur fins a la Rambla Nova el 1886, just després de la darrera epidèmia de còlera del XIX. El detall permet adonar-nos que, malgrat han passat 24 anys, encara es recorda i alhora que els Majorals són gent amb llarga trajectòria a l'entitat. Se citen els cognoms Gambaró i Robert com a Majorals. També apareix una eina indispensable per a la tasca de dur el Crist alçat: les corretges. Diu el text en relació a un dels Majorals: «corre a posar-se les corretges».

“El Señor Don Fco. Trazas”. La Il·lustració de Francesc Carbó és en realitat el retrat del secretari de la Congregació, en Francesc Casas.

Així mateix, tenen unes altres funcions organitzatives. Per una banda, apressar la preparació dels armats: «- Vaig a donar pressa. El Majoral se'n va com un llampec». Per l'altra, el repartiment dels penons entre la canalla. Narra Vidal:

Mentrestant el Majoral passa la pena negra amb la quitxalla dels pendonets. Les respectives ma-

res mouen un gran xivarri. –El meu nen és massa petitet pel pendó que li donen. –El meu és massa gran per aquest pendonot. Ves que semblarà! Farà riure! –El meu és massa mitjanet i el Secretari em va prometre que aniria amb el sant Cristó –Si li fan portar els coixins, me l'entorno a casa al fill del meu cor! – I per això m'hi gastat els diners? Perquè li *donguin* un cul de ciri? Anem, anem, fill meu! El Majoral no té altre remei que fugir-ne d'aquelles fúries religioses que de cap manera pot reduir ... –Oh! –exclama el Majoral, no gaire convençut.– I si no tinc prou nois pels coixins, com ho faig?

El Vicesecretari i el Vocal tercer són els responsables de repartir els impropis entre els penitents:

– Que no hi és? I el Vocal tercer? –Me sembla que es cuiden dels *entropis*» ... –El gall! Les deixuplines!²⁶ El sol! La lluna! La... La veu del Vicesecretari va nomenant els impropis que van prenent els propietaris circumstancials d'aquell capvespre. L'ordre es va fent dins l'església ... El Vicesecretari amb el paper dels impropis a la mà i la llista dels congregants a l'altra, va cantant.

El fragment és ben maco perquè explica com el Vicesecretari canta els impropis per anar-los distribuint. Aquesta figura també canta la sortida de les cucurulles amb atxa, que s'alternen amb els penitents:

El Vice prou s'esgargamella, però és en debades.
–Parella 20... Parella 20... Parella 20, 21, 22, 23... Un

26 Els assots.

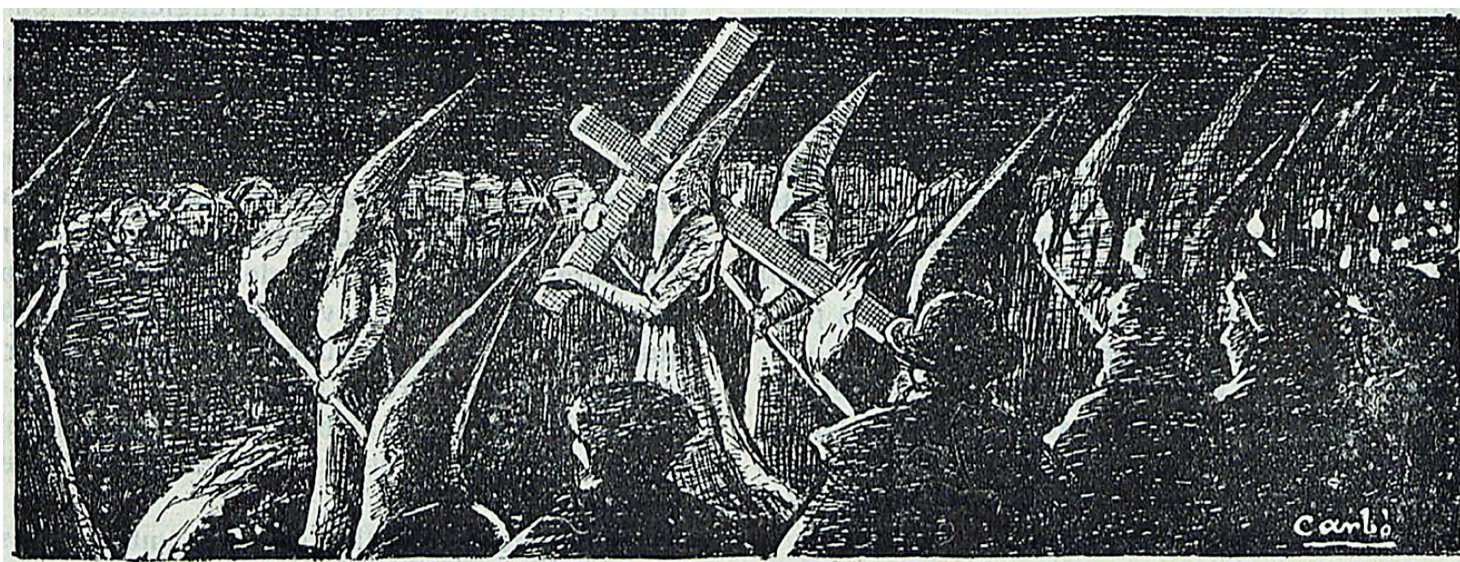
parell de cucurulles entren en fila. –Gràcies a Déu! Ja comencen –exclama el Vice– 24... 25... El gall... Que surti el gall... A on és aquet gall? El gall no es mou, ni es mena ni canta. Molt seriós damunt d'una cadira, espera que el vagin a cercar. Una cucurulla graciosa es permet dir qualcuna brometa que més val no repetir aquí, car s'emporta una filípica²⁷ del Vocal primer que s'hi ensopegava. El Vice, impacientant-se, crida: –A on és la del gall? –; no n'hi deu haver enguany –observa un dels vocals. –Sí, home; està despatxat l'improperi; jo mateix he rebut el cartró corresponent; si fins me sembla conèixer a n'aquella xica. Que surti el gall! Una encaputxada es fa obrir pas, donant moltes empentes i pren el gall que ja es començava a entristir en veure's abandonat d'aquella manera.

El fragment destil·la humor i evidencia el caràcter popular que impregna la Congregació fins i tot en el tram dels penitents, un dels més austers de la processó. Segueix el cant dels impropis: «Les deixuplines –cria el Vice ... –El sol... La lluna... El pilar... Els daus...».

El Sagristà va traslladant informacions entre el que passa a la plaça i la sala de juntes, al primer pis. Així, apunta: «–Els manaies ja se'n van –cria el Sagristà»; «El piquet ja es aquí –torna a cridar el Sagristà».

Hi ha diferents Vocals de junta que cooperen també en l'organització i van donant consells: «–Tindrem de començar a repartir les atxes –diu un dels Vocals que va descobert a la professó.– Fem via, sinó després tot són tribulacions i mai

27 Reprensió dura

acabes». De fet, acaben ajudant el Secretari en el repartiment de les atxes:

Els dos Vocals se'n van a donar ajuda al Secretari, que prou n'està ben necessitat (s'entén, en el bon sentit de la paraula). Una colla de cucurulles semblen *volguer-se'l* menjar; tots demanen l'atxa a l'hora.

– Vaja! No empenyem! – crida el Secretari. – Tenim temps per a tot. La professó no sortirà sense les atxes.

El digne Secretari va repartint les armes del batalló sagrat, fent-se càrrec dels cartronets que van entregant per contra-senya. Tot partint-la pel mig i guardant-ne la meitat, fa un ullassos més grossos que la portalada de l'església.

Més enllà dels nervis del moment i de la voluntat de no quedar-se sense atxa per part dels congregants, Vidal ens aporta el funcionament del repartiment. El canvi de la meitat del cartó per la cera dona testimoni d'un ritual antic perpetuat en el temps. L'autor no s'està d'ironitzar sobre el mateix funcionament de la junta, en la qual els debats semblen acalorats: «–Jesús! No em parlis de juntes, xiquet. Només de pensar-hi m'esgarriro! Si per res s'armen unes discussions que fan tremolar la casa!».

Finalment, el Prefecte és l'autoritat que dona l'ordre determinant perquè arranqui la processó. Narra Vidal:

Afortunadament el darrer misteri acaba d'arribar. Aixís ho manifesta un Majoral al senyor Prefecte, capità general de la ciutat aquella tarda.

– A sortir! –mana aquest ...

O després, a l'hora d'eixir el Sant Crist de la Sang, davant de la lentitud en la sortida dels congregants, novament s'ha d'imposar:

– Senyors congregants! El Majoral es cansa; això és una irreverència. És la veu del senyor Prefecte, que es deixa oir plena i autoritària. Les cucurulles acaben per formar i surten a la plaça, a on és general l'expectació. Tots volen ser els primers en adorar la santa imatge.

Els armats o manaies

Els armats de la Sang han estat un dels trets identitaris de la processó tarragonina des de 1758, si bé tot apunta que procedeixen dels alabarders de la confraria de sant Ponç, «de revenedors, hostalers i taverners també sens joc»²⁸ que prestaven el servei de guàrdia d'honors per a la bandera de la ciutat en les processons del Corpus, Santa Tecla i les cerimònies espectacularitzades de les entrades de reis i arquebisbes, almenys des de 1617. Expliquen les actes municipals: «venien dotze alabarders ben tractats en cos ab ses espases al costat i cada u ab sa alabarda, que eren dotze confreres de la confraria de St. Ponç».²⁹

La narració de Vidal aporta diferents aspectes a tenir en compte, que ens ajuden a comprendre millor aquest col·lectiu integrat en la Sang. El primer a tenir en compte és el mateix nom amb què es denomina la corporació. L'autor costumista usa fins a cinc etiquetes diferents. La més emprada és la de «menayes», que nosaltres transcrivim seguint els criteris indicats com a «manaies». Aquesta utilització prové de la paraula manaia com a sinònim d'alabarda. Precisament a Tarragona ha quedat fossilitzada amb la denominació de Capità Manaia o Capità Manaies, que sens dubte prové de l'expressió Capità dels Manaies, que ara el text de Vidal corrobora. El substantiu manies apareix fins a sis ocasions, molt lluny de la resta de sinònims, algun dels quals recollit un sol cop –tropa, romans– o dues –armats, cohort–.

El segon aspecte a tenir en compte és la importància que els manaies tenien la tarda del Divendres Sant tarragoní. De fet, bona part de la narració de Vidal s'ubica temporalment en el moment en què els armats es preparen per a la recollida dels misteris i durant el mateix acte. És el primer cop que localitzem un text en què aquesta fase del Divendres Sant adquireix tant de protagonisme literari o periòdic. Tant per boca dels protagonistes del relat com per la veu de l'autor queda certificat el seu pes a la Setmana Santa tarragonina.

En un moment en què s'està produint el retard en la seva sortida, s'estableix un diàleg en què pren part la màxima autoritat de la congregació, el Prefecte, i un Majoral, que perfectament podríem identificar amb el parer de Vidal:

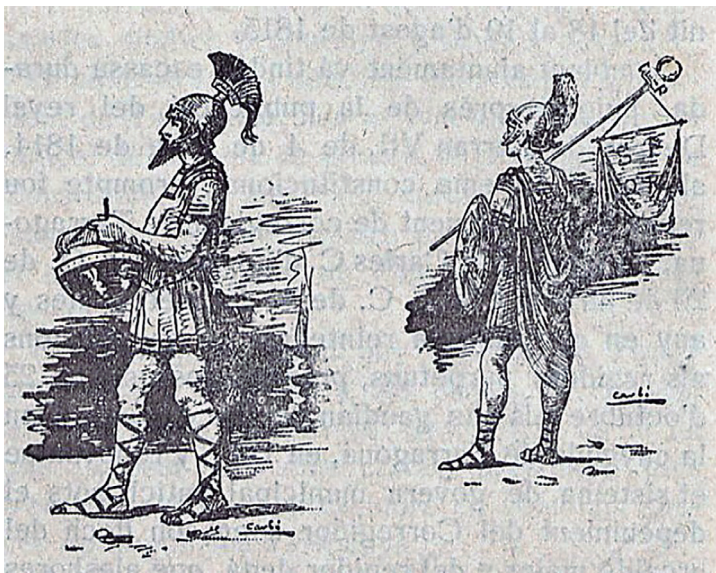
– Que surti la professó sense els armats. [ordena el Prefecte]

²⁸ AHCT. *Llibre del Consolat*. 1616-1617, f. 72r.

²⁹ *Ibid.*, f. 72v.

– És impossible –diu amb convenciment el Majoral.– Desenganyi's senyor Prefecte, una professó sense manaies seria una cosa molt estranya. Com li diré jo... És una solitària sense cap –afegeix, com donant una clara explicació, recordant-se d'una cunyada que aquella quaresma havia pres llavors de carabassa.

Vidal explica la funció d'obertura de la processó pels armats amb els següents termes. Primer ho fa situant-los just en el moment d'arrencar la processó des de Natzaret, a la plaça del Rei:

El timbaler³⁰ romà marca *candenciosament* els passos i els de la cohort pagana, que han acudit tot eixugant-se els bigotis, se posen a donar tombs i més tombs sense moure's de la plaça, malgrat els reiterats avisos de l'arreglerador en cap, sr. Trassas, de qui fan tant de cas com de la dona quan els renya perquè han passat massa temps al celler o a la taverna.

Després d'haver fet mil giravoltes, amb gros esvaïment de grans i de petits que mai se cansen de contemplar-los, els romans de paper d'estrassa desapareixen pel tombant del carrer i la comitiva pot anar fent la seva via de moment, que massa que tindrà que parar quan en aquells *sabres*³¹ els hi doni la real gana.

30 És curiós que Vidal en parli en singular quan sabem que almenys des de 1851 en sortien dos i des de 1878 vestien a l'estil dels llancers.

31 Pot referir-se al fet de dur armes a partir del mot *sabre* tot i portar llança [*sabre* > *sabrer*], o bé al substantiu antic *sabre* en el sentit de sal-

El text costumista contraposa, doncs, l'interès que despertaven entre els espectadors de totes les edats amb la necessitat que la processó flueixi. De fet, les aturades motivades per les passades dels armats en llocs significatius o antigament especialment concorreguts com el pla de Palau, el pla de la Seu, la plaça de la Font o la Rambla Nova, han estat tradicionalment assenyalades com les més llargues de la processó fins als nostres dies. Vidal continua més endavant:

Al davant de la professó la cohort romana, vivent record dels amos que foren d'un món ja passat, continua impassible la seva tasca. Tramp... tramp... trrrramp... Sona la trompeta escardada... I els manaies, ferint la terra que van trepitjant, evolucionen seriosos essent l'admiració de les criatures, l'alegria dels grans, i el principal motiu de queixa pel cerer, que veu com se van cremant les atxes inútilment a causa de tantes passades que entorpeixen la marxa i causen enrabiades de consideració al pobre Secretari, que no està bé enlloc quan la processó s'entrebanca.

Però el rol i la funcionalitat teatral dels armats tarragonins era indispensable. Per això, Vidal els reserva una valoració molt positiva en el tram final de la narració, quan dins Natzaret realitzaven, com ara, el darrer acatament al Sant Crist:

El sant *Cristo* tornava voltat de llum i allà a l'altar principal, damunt dels coixins col·locaven la Creu. Què n'era d'*hermós*! Les gotes d'aigua que la cabellera havia entretingut brillaven com puríssims diamants que en mil colors descomponien la claredat de les atxes. Els manaies prestaven el darrer acatament i era tan imponent l'espectacle, tan solemni aquell moment, que els soldats de pasta i de cartró, amb barbes de teatre, sabres de fusta i llances de llauna semblaven verament uns romans de carns i ossos, guerrers ferotges, indomables i conqueridors de tot el món vell, que rendien al Creador pleit i homenatge.

Vidal els acaba atorgant una dimensió teatral i de reconeixement, mentre que no deixa d'oferir detalls com la cabellera mullada del sant Crist de l'escultor Benet Baró, o la indumentària encara marcadament de cartró dels armats,

sa, que recull el *Diccionari català-valencià-balear*. Els armats eren gent peculiar amb la seva salsa especial. Ara bé, una referència posterior en aquesta mateixa narració corrobora que duïen sabres, detall que no havíem localitzat amb anterioritat.

la imatge de bigotis i barbes que apareix en algunes de les primeres fotografies que coneixem entre 1907 i 1911, probablement coincident amb el període que encara realitzava aquesta funció la comunitat gitana local segons explicava el periodista Carles Sentís³², o l'ús de sabres de fusta i de llances de llautó.

Un tercer aspecte a tenir present pel que fa als armats és la seva caracterització com gent amant del celler i la taverna. Qui sap si els orígens de la corporació en la confraria de taverners no havia contribuït a aquesta familiaritat. De fet, la narració pràcticament s'inicia amb l'escena divertida en què falta un dels integrants, conegut com el Xato, fet que retarda l'inici de la recollida de misteris perquè li ha agafat un mal de ventre.

– Què fan aquests manaies? –li pregunta el Majoral primer [el mateix Vidal] [al Sagristà]. – Encara no marxen?

– S'acaben de vestir. Hi han hagut raons. El timbaler s'ha trobat amb les calces estripades i ara els hi estan cosint. En manca un –respon el sagristà.

– I on para?

– Era a ca'l Gravat i s'hi deu haver entretingut.

– Que surtin sense ell. Això rai! Per un frare no es...

– El capità diu que no pot ser –contesta el mateix sagristà. – La passada va malament i s'emboliquen. La gent riuria. Calli! Ja és aquí el que mancava.

– Si és el Xato! – intervé un majoral. – Ja volia dir jo que no fossis tu!

El Xato, avergonyit i tot encorregut, s'escorre escala amunt, excusant-se en un mal de ventre molt fort que li ha agafat sobtadament a la taverna, a l'acabar de beure's un vaset d'anissat.

– Vaja; sortiu d'una vegada – rondina el Secretari de la porta de sala de juntes estant. –Els misteris estan tots a punt. Només esperen que hi aneu vosaltres. Si no surt la processó, serà per culpa dels armats.

L'escena és magnífica. Aclareix que els armats ja es canviaven a sobre de la sala de juntes, com en l'actualitat. Allí tenen lloc els darrers preparatius, com cosir les calces del timbaler. Parem atenció en la denominació de calces com la

mena de pantalons que duïen, que cobria el peu i la cama, ajustant-se al contorn d'aquesta. El pas pel celler del Gravat, un dels múltiples que existien a la ciutat³³ i que, com veiem, Divendres Sant continuaven despatxant begudes entre elles els anissats, licor compost d'alcohol d'alta graduació, essència d'anís i sucre. Però no és l'única visita als cellers que Vidal recull en les seves pàgines costumistes. Quan tots els passos ja són a la plaça del Rei, el descans dels armats passa per una nova estada:

– Els que no són al seu lloc són els nostres, la nostra tropa. [diu un Majoral]

– Sempre els *ditxosos* armats. Què fan? – exclama el Prefecte.

– Fan una copa o varies copes. Estaven cansats. Feia tres hores que anaven pel món. Necessitaven reposar-se i és la costum.

Encara apareix un tercer episodi en què els armats visiten els cellers. Durant la mateixa processó els manaies s'hi aturen: «Fins els manaies entren i surten dels *monuments* que troben pel camí, vulgo *tavernes*, sense apressar-se, bevent tranquil·lament l'*horlanda* o l'anissat sense perdre la formació ni tampoc una passada». Vidal juga amb l'ambivalència de la paraula *monument* com a màxim exponent del Dijous Sant i la percepció ben diferent pel col·lectiu dels armats que ironitzen aplicant-la a les tavernes. Alhora usa el mot popular *horlanda* com a sinònim d'*holanda*, és a dir, l'aiguardent pur que beviem aquí des del segle XVII però especialment al XVIII i XIX. Explica Xavier Amorós:

Se'n deia holandes perquè era l'aiguardent que preferien als Països Baixos i els classificaven fent, llavors, unes proves de mètodes empírics: remenaven el got ple d'esperit de vi o alcohol i si deixava «bromera a dalt i bombolletes a les parets» –segons diu l'estudi d'Agustí Segarra sobre el comerç de l'aiguardent a Reus– és que tenia com a mínim entre 51 i 53 graus i ja podia ser considerat Holanda i enviar-lo cap a Amsterdam.³⁴

Els o les cucurulles

Són uns altres dels protagonistes destacats de la processó tarragonina, fet que contrasta paradoxalment amb la

³³ Al llarg de la història en tenim documentats una trentena dins de les muralles.

³⁴ Amorós 2010.

³² Sentís 1935: 1-2.

situació de retrocés experimentada els darrers anys, tot i que s'han d'elogiar els esforços de confraries com la mateixa Sang o els Maginets, per revertir-la. La narració de Vidal ofereix detalls de com arriben els congregants amb cucurulla fins a l'església de Natzaret, de com s'organitzen i de com realitzen la processó. També ens recorda aquells temps d'infant quan, acabat l'acte, les cucurulles tornaven a casa amb rapidesa gairebé com si no volguessin ser vistes ni descobertes.

Per altra banda, l'element de la cucurulla és l'aliat amb les dones que desafiaven la prohibició de l'arquebisbe Constantí Bonet i Sanui, nascut a la Franja d'Aragó i a la prelatu-
ra tarragonina entre 1875 i 1878, qui feu esforços perquè la regulació jurídica de la limitada participació femenina a la Setmana Santa es perpetués. Únicament podien sortir com a penitents amb els impropis o, com veurem, desafiar els controls sota de la cucurulla posada a casa, sempre amb una participació clandestina. El 22 de juny de 1876 Bonet i Sanui erigí canònicament la Congregació de Senyores sota la invocació de la Puríssima Sang de Nostre Senyor Jesucrist i de la Mare de Déu de la Soledat, que havia aprovat i presentat els estatuts prèviament el 27 d'abril. D'aquesta manera, es completava el procés iniciat anys abans amb l'establiment de dues juntes separades d'homes i de dones, que ara esdevenia entitat d'acord amb el dret canònic. Fou l'eina per incloure-les en la vida social a Natzaret però excloure-les de la processó.

El punt de concentració de les cucurulles era a l'interior de Natzaret. Relata Vidal:

Les cucurulles anaven entrant a vols dins de l'església i el vestidor era ple a curull de congregants que es canviaven el *trajo*. Es veia que aquell any les cucurulles tenien desitjos de treballar i de fer desaparèixer la fama que porten ja de tant de temps guanyada.

– Què vols ser tu, xiquet? – s'acostuma a dir a la ciutat. – Vull ser *cacarulla*, perquè no es treballa sinó un dia a l'any i... encara!

L'autor no perd la seva fina ironia. Veiem, doncs, que hi havia congregants que arribaven amb indumentària de carrer i es canviaven en les dependències de la Sang. Ja hem anotat el cartonet com a val per a l'atxa. Fixem-nos també en l'interès dels veterans per sortir el més a prop del sant Crist:

Les primeres parelles surten i amb elles els impropis corresponents, però una vegada fora les cu-

curulles *novinsanes*, costa un diable fer sortir els demés. Són gats vells i coneixen les tresqueres³⁵, amagant-se pels recons, perquè tots volen anar a prop del sant Crist. Això és la malaltia dels congregants; s'ho encomanen els uns als altres, i, està clar, la professó s'estanca forçosament ...

El Majoral enlaira la santa Imatge i els cucurulles ronses s'apiloten. N'hi ha tot un eixam i no li cal cridar al Vicesecretari; ne vessen de tots els recons com si hi naixessin: de l'altar, d'entre les cadires i fins dels confessionaris.

– Surtin d'una vegada! Que no veuen que el sant *Cristo* ja camina? A veure si faran entrebancar al Majoral –diu el Subprefecte amb veu entre dolça i agra.

– És que jo soc dels més antics, i si anéssim a mirar el cartrons veuríem coses estranyes. N'hi han que ja tindrien de ser una hora lluny –declara amb queixosa veu un cucurulla. – Això és un abús!

35 Camins que cal seguir.

– Sempre passa el mateix –exclama un altre cucurulla, corroborant lo dit *pel* anterior.

Veiem, doncs, que l'ordre, que teòricament marquen els cartonets de la Sang, esdevenia una entelèquia i cada congregant s'espavilava per anar quant més enrere millor. Un altre dels moments que Vidal recull és el retorn de la processó a la plaça del Rei, amb tres detalls d'interès. Per una banda, als congregants no els preocupa que es gasti més o menys cera perquè acoten les atxes per cremar el màxim possible. Deduïm que el cerer es podia quedar amb la cera sobrera per refondre-la i reutilitzar-la, la qual cosa li devia donar un marge addicional de guanys. D'aquí el patiment amb què viu l'escena. Per altra banda, a l'arribada a la porta de Natzaret es col·locaven uns ribells amb aigua per apagar les atxes. Finalment, la junta de la Sang intentava infructuosament aconseguir l'altra part del cartró que actuava com a salconduit per certificar, entenem, que ningú no prenia l'atxa, o el que en quedava d'ella, cap a casa:

Les cucurulles, cansades, emprenen la darrera pujada [Peixateria] amb l'atxa cap per avall, regalant la cera. El pobre cerer gemeix i plora per dins com si li arrenquessin l'ànima i jura i perjura que no hi tornarà mai més, que allò és massa, que el volen fer anar a captar, que és un escàndol! I entren per fi dins de l'església, i fent-se un embull tots plegats llencen el cap de l'atxa a prop dels ribells de l'aigua.

La fumada fa estossegar al Secretari i als Vocals que criden en va.

– A l'aigua les atxes! Els cartrons, senyors congregants!

Ningú els escolta.

El to humorístic segueix perfilant la narració costumista, en la qual es manifesta el caràcter popular de la processó, malgrat la seriositat manifesta.

Entrem en l'ús de les cucurulles per al camuflatge de les dones. Vidal situa dues escenes amb aquest tema, i vincula el Secretari a qui presenta com obsessionat en la matèria. Primer, fa descobrir una cucurulla a l'interior del temple, mentre es va organitzant la processó. Després, infructuosament, intenta localitzar una altra dona durant el decurs de la processó. Llegim-ho:

Ha rebut qualcuna confidència i l'home, gelós del seu *deber*, no es vol deixar enganyar. No vol dones

per les files dels costats; són aquestes, fruita anti-reglamentària.

Una cucurulla que no té gaire aspecte mascle, presenta el cartró sense parlar i sense descobrir-se.

– A veure –diu el Secretari– faci el favor d'alçar la persiana.

La cucurulla no es mou. Ensenya únicament el cartró esperant l'atxa.

– Faci el favor de descobrir-se, senyor meu –rondina el Secretari. – Es obligació.

– Què? – pregunta el cucurulla amb atiplada veu?.

– Cridi una mica; fa una temporada que hi sento poc per desgràcia.

– Que es té de veure la cara –diu una cucurulla al seu costat.

El Secretari somriu. Aquella veu delata. Ja n'ha atrapat una!

– Això rai! – diu la cucurulla poc mascle alçant la roba i mostrant al Secretari, esvaït per la sorpresa, una cara peluda fins al front, més lletja que si hagués sigut feta d'encàrrec.

Aquest no diu paraula. Pren el cartró i entrega l'atxa sense *xistar*. Acaba de fer la gran planxa! Les cucurulles riuen a poquet, sense moure fressa per por de faltar al respecte degut funcionari una mica descompost per la passada escènica còmica.

– Què es pensava que era una dona? – pregunta el Joanet [un dels vocals de junta] tot gratant-se el coll, al Secretari.

– Que em tenia de pensar, home! –respon aquest amb presumpció. – Això ho veu qualsevol –afegeix, donant l'atxa a una cucurulla tapada que fugí tot seguit del rotllo.

– Aquest d'ara, sí que era una dona –diu un dels circumstants. – M'hi jugaria un peix?

– Qui? –pregunta el Secretari, vermell, esverat.

- Sí, busqui-la ara; si no la veiem a la professó.
- No sé de quin sant les dones tenen aquesta mania. Cada any passa el mateix.
- Això són promences, Joanet –respon l'altre Vocal. – I en aquest cas crec que es deurien respectar.
- És antireglamentari –gruny el Secretari amb indignada veu. – El reglament es deu complir; sinó que en facin un altre; que el canviïn.

La presència de la dona no havia pogut ser erradicada i la tradició de les confrasses clandestines continuava, fins el punt que generava discrepàncies en el si de la mateixa junta de la Sang. L'engany era possible perquè no tothom venia amb indumentària de carrer des de casa, sinó que hi havia cucurulles que feien el recorregut des de la llar familiar fins a Natzaret ja tapades, com a part del ritus d'anonimat, ADN del Divendres Sant. Els homes que pagaven la quota de confrare cedien el cartonet a la dona o a la filla. El text costumista també ens descobreix l'existència de promences de la ciutadania i especialment de les dones, és a dir, promeses d'assistir a la processó per haver rebut un favor o amb la voluntat de rebre'l de Nostre Senyor Jesucrist.

Malgrat la complexitat organitzativa de la processó, el Secretari continua buscant la cucurulla femella que l'ha enredat en el repartiment d'atxes:

I el Secretari per aquet cantó ja no pateix; són unes altres les seves cavil·lacions; cerca la femella cucurulla que l'ha enganyat quan repartia les atxes i no la troba enlloc. És coneix que ja s'ho pensa que la vigilen i camina molt dissimulat.

- Tu? –li pregunta el Vocal– que ja has trobat aquella dona?
- No la puc filar! Pobra d'ella si l'arreplego!
- És estrany! Si jo l'hi vista. De que et serveixen les antiparres³⁶.
- A on –pregunta el Secretari.
- Me sembla que anava amb la bossa de Judes.³⁷

³⁶ Ulleres.

³⁷ Es refereix que l'atxa anava a l'alçada del penitent que duia aquest impropri.

El Secretari emprèn carrera i arriba al lloc designat. No hi ha cap dona.

– Aquell caramot³⁸ –murmura– té els ulls al clatell!

– Què busca? –li demana al passar l'encaputxada que porta el gall.

– Ah! Ets tu Leocàdia –diu el Secretari. – Mirava. M'han dit que hi ha dona pel mig dels congregants.

– S'ha ficat dins d'una entrada una cucurulla. Hauria jurat que ho era una dona. Me sembla que no ha tornat a sortir.

– Mellor que se n'hagi anat. Aixís fora raons

...

– Escolti? –li diu la del gall, en una d'aquelles paraules interminables. – Sap aquella cucurulla?

– Quina? –pregunta el Secretari.

– Aquella que semblava una dona. Ja torna a ser a la professó.

– A on –demana aquell, posant-se nerviós.

– Pel just no ho sé. No fa gaire que hi ha entrat

– Si l'arreplego, pobra d'ella! Se'n té de recordar –rondina el Secretari deixant el gall i anant reüllant per tot arreu.

Ja li sembla haver-la trobat. Sí que l'és! No hi ha cap dubte. A la vora de la creu més llarga. L'arreglador major escomet la cucurulla sospitosa, dirigint-li la paraula tan suau com és possible.

– Escolti?

La cucurulla es para. L'han atrapada! No té manera d'escapar-se... Què dirà?...

Unes gotes grosses com cigrons comencen a caure i a les files hi ha un moment de vacil·lació. Com per art d'encantament, el carrer llarg i ple de llum es veu desert i invadit per una foscuria inespera-

³⁸ Carallot.

da. Plou! Les cucurulles i la gent dels impropèris s'amaguen per dins de les entrades i fins el mateix Secretari s'hi guareix, escorrent-se-li entre les mans com una anguila, la cucurulla femella que mai hora s'havia deixat atrapar.

El desenllaç de l'episodi deixa entreveure l'opinió favorable de Vidal i Ferrer davant la picaresca o tossuderia de les dones per sortir com a cucurulles amb la Sang. Alhora aquests fragments ofereixen informacions sobre l'articulació i desarticulació de la processó en cas de pluja, el fet que les portalades de les cases romanien obertes per oferir refugi a participants i espectadors, i l'escàs enllumenat públic que encara existia a la ciutat en la primera dècada del segle XX.

Els entropèris

Ja hem vist el ritual de cantar els impropèris, per als qual Vidal rescata la pronúncia popular d'*entropèris*. Hi afegim alguns detalls. El relat els destaca en el mateix moment de mirar cap a l'interior de Natzaret:

Tot està a punt. En ordre, col·locats en cadires ben arrenglerades, es veien els entropèris, com se'ls acostuma nomenar entre la gent poc acadèmica, i, pels recons, les creus, els pendons i les banderes, les vares dels arrengleradors, els coixins, i, al presbiteri, la santa Imatge que unes dones piadoses acabaven d'*hermosejar* amb les gales de les solemniais diades.

Ens fixem en la disposició sobre les cadires al temple. Vidal també enumera la resta dels elements de la processó, mentre apunta la funció de les dones de vestir el sant Crist amb el sudari ornamentat, segurament el de 1867 confeccionat per Josep M. Hernández. La jornada narrada per l'escriptor costumista ens presenta un any de plenitud perquè: «Els devots i les devotes dels *entropèris* també s'anaven presentant, i aquella vegada n'hi havia hagut força demanadissa. Casi bé s'havia donat tot, fins les creuasses».

Les golilles

Les *golilles* són un dels elements distintius de la junta i els arrengleradors. Vidal usa el castellanisme que veiem que ja ha substituït el terme anterior, collet de ruixa, que era vigent el 1872, en la processó narrada per l'escriptor i membre de la Sang Ferran de Querol publicada el 1903 amb el títol *Herèu y Cabalé. Costums tarragonines*.³⁹ Des de 1904

³⁹ Podeu llegir un capítol monogràfic a Bertran 2020: 171-183.

fins a 1928 apareix documentat com a sotsprefecte de la Sang, i aleshores fou nomenat sotsprefecte honorari fins a la seva mort, el juny de 1835. Per tant, és el sotsprefecte protagonista del relat de Vidal.

Però ha estat la màxima autoritat de la Sang, el Prefecte, qui ha regalat *golilles* a la junta: «— El Prefecte ens ha obsequiat enguany. Aquesta *golilla* és obra seva», assegura un dels vocals, el Joanet. El passatge continua:

La *golilla* massa dura i encarcerada li va pessigollant el coll de mala manera.

— Què tens al coll, Joanet? —pregunta un company de junta de la seva mateixa categoria, si fa o no fa.

— És la *golilla*. No sé perquè la tenim de portar. Fa pessigolles.

— Això rai, quan hi hagi junta, fas una proposició.

Altres detalls de la processó

Les vestidores de la Soledat

La Mare de Déu de la Soledat apareix en la primera escena dins Natzaret, mentre és vestida: «El sagristà surt per millèsima vegada de la sagristia, complint un encàrrec que li han conferit les senyores congregantes que a dins estan vestint la Soledat».

També en la selecció de passos que Vidal fa de la processó:

De lluny es veuen bellugar la munió de llumets del darrer misteri, i el piquet mou *candenciosament* les puntes dels fusells al compàs de la marxa lenta i solemnia que acompanya a la Mare de Déu, sola!

Què *hermosa, vesllumbrada* de lluny, com més llum millor, voltada de l'esplendorosa lluminària. Tota negra, la cara gairebé tapada i les mans tapades com demanant misericòrdia, i el Fill va caminant al davant d'Ella, *ovirant-lo*⁴⁰ de quan en quan, sense *poguer-s'hi* apropar...

I la música va marcant el pas tocant la fúnebre marxa, llençant els instruments notes planyívols, com si anessin modulant les *plegàries* de la Dolorosa...

Vidal narra l'acompanyament musical fúnebre de la Soledat, amb la participació del piquet militar de guarnició a plaça i la banda de música corresponent. En aquest cas, a diferència de la narració de 1872, observem que la lluminària ha embellit el darrer passatge de la processó.

Els Natzarens

L'escriptor costumista no detalla totes les confraries participants. A més de la Sang, la veritable protagonista del relat, en fa esment de dues més. La primera és la dels Natzarens, als quals mira amb enveja. El nou escenari era prou recent, ja que fou el 1903 quan els Natzarens assumiren el misteri del Natzarè, que havia dut la Sang, fet que esdevingué un punt i a part a la processó:

El bon senyor Trassas va recorrent la professó i de dalt de la seu estant la contempla, amb goig; sembla interminable. El *Nazareno* i la seva germandat, tots nous de trinca, *omplen* majestuosament el carrer llarg i dret com tret de màuser. Què en fa de goig aquets *nazarenos*! Quina idea va tindre aquell *dimontri* d'arquitecte! Només que per a fer-me rabiar, fabricaria butlles falses! –murmura el Secretari amb certa recança. Com si li raqués⁴¹ una micota aquella fastuositat que sembla *volguer* fer la competència a la seva enamorada congregació, amb aquella uniformitat mitat de trajamenta tan diferent de la munió de figurins de cucurulla, dels que n'hi ha de tots matisos i de totes races.

⁴⁰ *Albirant-lo*.

⁴¹ *Sabés greu*.

– Va! Tot siga per la major honra de la professó i de la nostre Il·lustre i Venerable –acaba dient el senyor Trassas, com a corol·lari de les seves reflexions i segueix caminant

Vidal no s'està de posar sobre la taula la rivalitat que ha generat el naixement de la Germandat de Jesús Natzarè, al·ludint fins i tot a l'arquitecte fundador Ramon Salas i Ricomà. Ho fa en el moment que els Natzarens desfilen pel carrer Major, que ell contempla des del pla de la Seu. L'admiració de Vidal en boca del Secretari cap als Natzarens sembla coincidir amb el període de l'estrena del nou pas el 1907 o amb els anys següents 1908 i 1909, ja que generà un enorme impacte positiu en la ciutat.

Els Pescadors

El gremi de la mar coneguts popularment com el misteri dels Pescadors genera unes percepcions diferents en Vidal i ocupa una extensió menor de text que els Natzarens. Ens els presenta com la confraria que habitualment talla la processó:

– Bo! Ja se'ns ha trencat professó. Prou deuen ser els pescadors. Sempre la trenquen.

L'home corre cap a la cua a veure lo que passa. Al tombar una cantonada el misteri ha girat massa sobtadament i un canelobre ha rebut; l'han tingut d'apariar i ja camina. Aquella vegada no hi tenien culpa els pescadors, però ja en tindran una altra vegada.

El piquet de la Guardia Civil

És l'element a cavall que obria la processó. Se'n fa referència quan arriben a la plaça del Rei per part del Sagristà que avisa la junta i en el moment d'arrencar la processó: «La *guardia civil* està a punt. Aquests mai falten».

Conclusions

El text de Frederic Vidal i Ferrer és un suggeridor relat costumista de la Processó de Divendres Sant de la primera dècada del segle XX. Fou l'etapa en què, malgrat que Tarra-gona encara duia, en paraules de l'historiador Salvador-J. Rovira, una «vida lànguida»⁴², hereva de la crisi provocada per la fil·loxera el 1890, i no solament no es recuperà demogràficament sinó que seguí baixant fins als 25.009 ha-

⁴² Rovira 1984: 110.

bitants, lluny dels 29.043 de 1887, la processó s'avançà a la revitalització de la ciutat i inicià una millora progressiva.

Vidal formà part del grup de persones que contribuïren al seu relançament, ja que exercí com a Majoral primer de la Congregació de la Sang des de febrer de 1900 fins al gener de 1907, essent Prefecte en el moment de la seva incorporació Pau Alaya López fins a finals de 1905, quan morí, mentre que la secretaria l'exercí Francesc Casas. Foren uns moments en què el nostre autor també presidí la Creu Roja a Tarragona i la societat *Círculo de Tarragona*, que integrava empresaris i comerciants, i vicepresidí l'Associació Catalanista de Tarragona.

El narrador segueix les passes d'escriptors tarragonins notables com Josep Pin i Soler, o d'altres de menys transcendència com Ferran de Querol i de Bofarull, que havien desenvolupat quadres costumistes sobre celebracions populars. Querol i Vidal compartiren el fet de retratar la Processó del Divendres Sant en temps d'esplendor. El primer ho feu just abans de la crisi de finals del segle XIX. El segon en el moment en què la desfilada es recuperava. També compartiren junta entre 1904 i 1906, Querol com a Sotsprefecte i Vidal com a Majoral primer.

El text de Frederic Vidal és una síntesi de la intensitat viscuda Divendres Sant entre 1900 i 1907 com a Majoral primer, oferint obertament al lector les entranyes de la Sang, de Natzarè i de la seva junta. Però l'acció se situa cronològicament entre 1907 i 1909, perquè el text presenta la Germanada de Jesús Natzarè amb un protagonisme iniciat el primer d'aquests anys en estrenar el nou pas amb les Tres Maries, obra del destacat imatger barceloní Josep Rius Mestres (1866-1958), partint de la idea de l'anterior grup escultòric del Porta Creu, de la confraria dels corders i de 1698.

Bibliografia

AMETLLA, Claudi (1963). *Memòries polítiques. 1890-1917*, Barcelona: Pòrtic.

AMORÓS, Xavier (2010). «L'excepció i la regla», a *El Punt Avui*, 25/4/2010, a www.elpuntavui.cat/article/162092-lexcepcio-i-la-regla.html [en línia, consultat el 18/2/2021]

BERTRAN, Jordi (2020). *El mestratge de La Sang de Tarragona. Història d'una confraria 1545-2020*, Valls: Cossetània.

CARBONELL, Vicenç (2011). *Masies de Vilanova i la Geltrú, conferència audiovisual, Vilanova i la Geltrú*: A.E. Talaia, a http://cejm.org/jovent/20102011/20110604/RRF20110325_DF00001W_54.pdf [en línia, consultat el 15/2/2021]

GASSÓ, Francesc (2020). *Els Fontanals i Vidal. Una família influent al barri del Port de Tarragona (1825-1960)*, Tarragona: Port de Tarragona.

Olivé, Enric (1991). *La Chartreuse de Tarragona. De la fàbrica al convent*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Governació.

JORBA, Manuel (2012). «Malvasia i teatre», a *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Sitges. Homenatge a Josep Roca-Pons (14-15 de maig de 2010)*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 31-52.

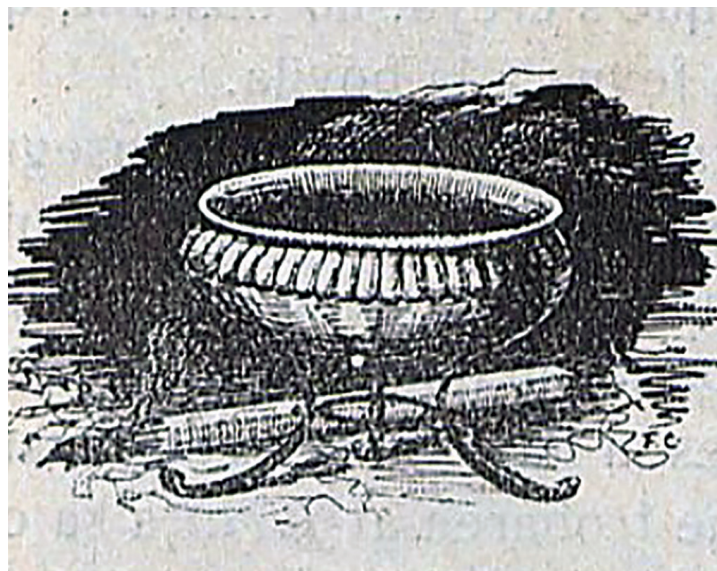
RÀFOLS, Josep M. (2005). *Francesc de Sales Vidal i Torrents, Vilanova i la Geltrú: Ajuntament de Vilanova i la Geltrú*.

RAMADA, Jordi; BERTRAN, Jordi (1992). «El teatre a la ciutat de Tarragona els anys 1905 i 1906: les vetllades d'Art Modern i les seves conseqüències», a *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària*, 6, Tarragona: Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, p. 7-73.

ROVIRA, Salvador-J. (1984). *Breu història de Tarragona*, Tarragona: Òmnium Cultural Tarragonès.

SENTÍ, Carles (1935). «La Processó del Divendres Sant a Tarragona», a *Diari de Tarragona*, 27/4/1935, p. 1-2.

VIDAL, Frederic (1910). «La professó del Divendres Sant», a *Tarraco. Ciències, art, literatura*, 3, febrer, Tarragona: Ateneu de Tarragona.

UNA SEMANA SANTA DIFERENTE

Pascual Porcar Fontbona

Frased retórica frecuentemente utilizada para calificar la Semana Santa de Tarragona en artículos, videos y reportajes. Ahora debería aplicarse a lo que nos tocará vivir en 2021, dadas las especiales circunstancias del Covid 19. Un año más las procesiones, los pasos, los momentos especiales y resonancias características dejarán de ser protagonistas.

La suspensión de la Semana Santa del pasado año nos pilló con el convencimiento de ser algo pasajero y de que las aguas volverían a su cauce en 2021. No ha sido así y estamos asumiendo un ciclo semanasantero nada parecido a lo conocido hasta 2019. Este impedimento, ofrece una vertiente humana a considerar. Para muchas personas involucradas, directa o indirectamente será, una Semana Santa diferente.

Así lo vivirá el que se viste de armat desde hace dos décadas. A las tres de la tarde del Viernes Santo sentirá la nostalgia de no poder salir de la iglesia de Nazaret después del emocionante e íntimo momento del saludo al Sant Crist de la Sang. Habitualmente acaba la noche agotado y satisfecho de haber asistido al periplo de su procesión. Desde el confinamiento casero lamentará, interiormente, esta poco agradable contrariedad.

También diferente será para el veterano portante que lleva veinticinco años soportando el peso de su paso. Se había marcado el objetivo dejarlo este año, alumbrando el deseo y esperanza de transmitir esta responsabilidad a un nieto. Seguramente le embargará el desencanto de ver truncado su ilusionante propósito, surgiendo la duda de: ¿Cuándo podrá cumplirlo?

Desengaño para la quinceañera con la expectativa de participar por primera vez en la procesión tocando un tambor cumplimentado la invitación del amigo de clase. Frustrada este inicial sueño, tiene la esperanza de disponer de futuras ocasiones para consumir la citada experiencia. Su juventud le permite albergar este anhelo.

No piensa lo mismo, el viejo congregante de fila y hacha que ve transcurrir un segundo año sin poder acompañar a su cofradía, en la cual, no ha faltado casi nunca. Siente la lógica preocupación sobre la posibilidad de disponer de otra oportunidad considerando las particulares condiciones de

salud y edad. Percibirá un amargo cosquilleo de tristeza en lo más hondo de su corazón.

La madre de dos hijas aspirantes de una cofradía no podrá poner su esmerado cuidado en la preparación, planchado y puesta a punto de las correspondientes vestas. Lo que, en un principio, parece un ahorro de tiempo y trabajo se convierte en un suspiro de pena y extrañeza acompañada del consabido desencanto.

Descentrados se encuentran directivos de una cofradía inmersos en tres frentes de intranquilidad y preocupación. Por un lado, evaluar los efectos de la inexistencia de actos habituales intentado desarrollar algún evento sustitutorio conscientes de la necesidad de mantener viva la llama de afinidad del congregante. Por otra parte, se debaten ante futuras perspectivas, entre el cuándo y cómo emprender una nueva trayectoria. Por último existe la inquietud hacia los aspectos cotidianos de la subsistencia rutinaria de la entidad como la economía, la afiliación, mantenimiento de pasos, materiales y enseres, opúsculo, anunciantes, actividad social.

No será igual para aquellas personas anónimas dispuestas a entregar su desinteresado trabajo, su tiempo, sus habilidades profesionales en el funcionamiento y puesta a punto de la cofradía. Vestimenta de las imágenes, faldones de pasos, banderas, guiones, limpiezas de enseres, control y reparto de vestas, rellenado de líquido de los cirios, adorno floral, revisión de mecanismos y baterías de los pasos, etc. Aspectos que suelen pasar desapercibidos para quienes contemplan las procesiones al borde de las aceras. Sin las usuales tareas de todos los años les hará sentirse huérfanos de su generoso quehacer.

No concurrirá a la plaza de Palau la familia acostumbrada a reservar sillas para contemplar la procesión del Santo Entierro desde hace tres generaciones. Echarán en falta dos cosas. Escuchar el incomparable toque horario de las campanas de la catedral en los intervalos silenciosos de las bandas acompañantes de los pasos. Y no sacar del armario la clásica mantita utilizada para resguardarse de noches frías propias, en ocasiones, de esta época.

Ciertamente, será diferente para el colectivo de personas de la Sang dedicados a la organización y desarrollo de di-

ferentes actos y de manera especial, la procesión del Santo Entierro. Sin la desazón o preocupación de otros años, pero privados de aplicar las medidas previstas para mejorar distintos avatares de un evento como este. Los signos del desengaño de hoy se convierten en incertezas para el mañana. Mientras se calibran posibles innovaciones emerge la pregunta ¿Cómo será la procesión de 2022?

Gran decepción para el tarraconense ausente que espera estas fechas con la ilusión de acudir a su ciudad para vivir, participar y estar presente en los acontecimientos de su “única” Semana Santa convertida en una imprescindible cita anual. Con maletas guardadas, solo le queda la opción de bucear en la galería de recuerdos y añoranzas para mantener a flote su imborrable “sentiment de tarragoní”.

Los tarraconenses amantes de sus tradiciones, espectadores habituales del programa procesional de estos días, también se encontrarán desubicados. Son los fieles seguidores envueltos en varios tipos de sensaciones. El disfrutar de un determinado momento de emoción. El escudriñar detalles apenas perceptibles para los demás, apreciando lo intrascendente para unos, importante para ellos. El encontrar el oportuno instante para su testimonio fotográfico. El presenciar al acto de su íntima predilección. El rebuscar un motivo de crítica bien intencionada. Cuando le sea posible recorrerán sigilosamente las calles procesionales, solitarias,

vacías del acostumbrado ambiente, recordando imágenes del pasado.

A nivel general, tendremos dos visiones. La del creyente practicante y comprometido que vivirá, en intimidad y recogimiento, una Semana Santa consciente de seguir celebrando la Pasión de Cristo más allá de la acostumbrada visibilidad externa. En cambio, las personas inmersas en el tradicional contexto de una religiosidad popular, de mayor o menor profundidad, será el grupo social que sufrirá un notorio desengaño ante la ausencia de actos propios de estas celebraciones anuales.

Una pequeña reflexión. A la desconcertada y atribulada sociedad actual, le vendría bien no olvidar el verdadero y profundo mensaje transmitido en la conmemoración de la muerte y resurrección del Nazareno que notamos a faltar en la calle. Sigue vigente más que nunca en estos difíciles momentos. En estos días de obligada pausa deberían servir para replantear y reordenar nuestros valores o fundamentos tanto a nivel personal como colectivo. Estamos faltos de ello.

Apunte final: Tendremos una Semana Santa satisfactoria cuando, en la repleta plaza del Rei, veamos al abuelo congregante besar y abrazar con normalidad al nieto vestido con la vesta de aspirante.

Oriol Ventura

JUNTA DIRECTIVA 2021

PREFECTE

Mn. Josep Queraltó Serrano

SOTSPREFECTE

Rafel Pintado Simó

PRIOR

Mn. Antoni Pérez de Mendiguren Cros

MAJORAL 1r

Ramon M. Mullerat Prat

MAJORAL 2n

Xavier Guinovart Castan

MAJORAL 3a

Montserrat Boada March

SECRETÀRIA

Maria Grau Alasà

SOTSSECRETARI

Oriol Ventura Pedrol

VOCAL ECLESIASTIC 1r

Mn. Joaquim Fortuny Vizcarro

VOCAL ECLESIASTIC 2n

Mn. Joaquim Gras Minguela

VOCAL ECLESIASTIC 3r

Mn. Borja Martín Sánchez

VOCAL 1r

Daniel Pallejà Blay

VOCAL 2n

Ferran Vilalta Escoba

VOCAL 3r

Josep Ciurana Moncusí

VOCAL 4t

Hugo Vives Tous

VOCAL 5è

Ricard Pineda Aixelà

VOCAL 6è

Esteban Ros Macià

VOCAL 7è

Francesc Pintado de Aipuru

VOCAL 8è

Jordi Queralt Teixell

VOCAL 9è

Agustín Vilà Pozo

VOCAL 10è

Antonio Duarte López

VOCAL 11è

Manolo Alluè Martínez

MEMBRE HONORÍFIC DE LA JUNTA

Mariano Nicolau Queralt (cong. núm. 1)

SETMANA SANTA 2021

1884

*Y*ZAGUIRRE

VERMOUTH

NADAL [Advocats

 SUZUKI Way of Life!

moto sport
BUSQUETS
Avda. Prat de la Riva, 31 - Tarragona

Ara Lleida, tant i tan a prop!

Parc Nacional d'Alguestortes i Estany de Sant Maurici • Foto: Iolanda Sebé.

Mirador de Sant Esperit
(1.800 m)

AUTÈNTICA
DIFERENT
NATURAL

Pirineu
i Terres de
Lleida

GAUDEIX AMB RESPONSABILITAT
INFORMAT SOBRE LES MESURES DE PREVENCIÓ
DE LA COVID-19 I SEQUEIX LES INDICACIONS

Distància

Mascareta

Mans

SUSTAINABLE
DEVELOPMENT
GOALS

aralleida.cat

Diputació de Lleida
Patronat de Turisme

carrion

ARQUITECTURA
CONSTRUCCIÓ

Carrer d'Eivissa, 3 · 43005 TARRAGONA
650 423 783 · info@carrion.cat

www.carrion.cat

pereguillén

implants ☑ ortodòncia ☑ estètica

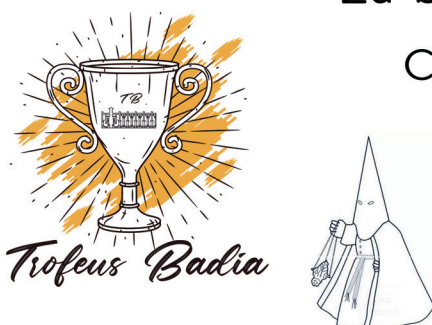
Dr. PERE GUILLÉN FONT
Col·legiat 2197

T 977 78 72 76 - 977 24 40 25
Fortuny.12 A 43001 Tarragona

Tecla
 COMUNICACIÓ
 MARKETING DIGITAL
 636.384.304
 teclacomunicacio@gmail.com

Social Media - Disseny gràfic - Fotografia - Esdeveniments
 Formació - Publicitat - Edició - Maquetació

La botiga de la Setmana Santa a Tarragona

Cucurulles - Guants - Atxes - Cordons - Encens
 Medalles - Instruments - Accessoris - Detalls

c/ Francesc Bastos, núm. 6, 7è 1a
 43005 - Tarragona
 977.212.006
 www.trofeusbadia.com
 info@trofeusbadia.com

**servi
repro**
 SERVEIS GRÀFICS

Segueix-nos a:

COPISTERIA
 IMPRESSIÓ DIGITAL
 DISSENY GRÀFIC
 RETOLACIÓ
 SENYALITZACIÓ
 FOTOACABATS
 ESTAMPACIÓ
 IMPRESSIÓ ÒFSET

C/ Pare Palau, 8, local 1 | 43001 Tarragona
 Tel. 977 22 50 10 | servirepro@servirepro.com

www.servirepro.com

òptica Fullana

compromís amb els teus ulls

Rambla Nova, 88 - Tel. 977 23 42 51 - info@opticafullana.com - TARRAGONA

CLOSA[©]

OFTALMÒLEGS

dades & serveis
ASSESSORIA

Laboral
Fiscal
Jurídic
Comptable
Mercantil

www.dadesiserveis.es 977 238 112

ASSOCIACIÓ D'EMPRESARIS
D'HOSTALERIA
DE LA PROVÍNCIA DE TARRAGONA

40 anys
RECOLZANT-TE

CAMBRA DE LA PROPIETAT URBANA
DE TARRAGONA

100 anys

Assessoria Jurídica:

Arrendaments urbans, Assessoria d'herències i successions, Judicis: per manca de pagament de lloguers, etc.

Confecció de contractes:

Lloguer de vivenda habitual i de temporada, Lloguer de local comercial, Compra-venda de vivenda

Tramitació i gestió de Fiances de lloguer

Assegurances:

d'Impagament de lloguers, de la Llar, de Comunitats, etc.

Serveis d'arquitectura:

Certificats energètics, Cèdules d'habitabilitat, ITE, Peritacions

Administració de Finques:

Finques de lloguer, Comunitats de propietaris

977 24 29 12 - carrer Méndez Nuñez, 23 Tarragona - www.cambrapropietat.org

Direcció Tècnica
Jordi Millan Martinez

GABINET DE:

- **ENGINYERIA TÈCNICA**
- **ASSESSORIA D'EMPRESES**

C/. Pere Martell, 39, desp. 3 - 43005 TARRAGONA

Tel. 977 222 604 - Fax 977 238 991

www.tecser.com - E-mail: tecser@tecser.com

Reial, 34 - Tel. 977 21 16 26
Pol. Ind. Francolí, pl. 26
Tel. 977 54 96 26
43004 TARRAGONA

Ctra. N-340, Km. 1.189
Tel. 977 66 15 16
43700 EL VENDRELL

Lloguers
Contractes
Compra-Vendes
Assegurances
Valoracions Immobiliàries
Tramitació d'Hipoteques

ESTEVE MARTÍ PUJALS

Administració de finques

Pare Palau, 3 baixos
Tel. 977 219 830
Fax 977 220 065
43001 TARRAGONA

Fundat L'any 1928

Carrer de la Unió, 22

Tel. 977 23 34 04

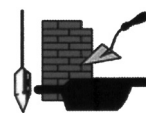
Tarragona

Tel: 977 65 37 34
Ctra El Catllar - Tarragona T203
43764 El Catllar

fcmaterials@gmail.com

**Construccions i
Excavacions FC**

fcconstruccions@gmail.com

Ferreteria el Catllar
ferreteriaelcatllar@hotmail.com

Successors de J. Moncunill S.L.

Fundat l'any 1939

Instal·lacions d'Aigua, Llum i Gas

CIF B-43.539.352

Rambla Vella, 47-49

43003 TARRAGONA

Tel. 977 23 34 03

j.moncunill1939@gmail.com

CALÇATS

NÚRIA

SABATES, SABATILLES
I ESPARDENYES DES DE 1943

Canyelles, 10
Teléf. 977 23 92 15
43001 TARRAGONA

ViA 1979

G A L E R I A
R E S T A U R A C I Ó
M A R C S

miniCofrade

www.minicofrade.net

FABRICACIÓN ARTESANAL A ESCALA
DE COFRADES BANDAS MUSICALES
Y PASOS PROCESIONALES

minicofrade@hotmail.com

Taller especializado en reproducciones a escala de todo tipo de creaciones con más de treinta años de experiencia.

ODONTOLOGIA D'ESPECIALITATS

VIO | VIVES
IBÁÑEZ
ODONTÒLEGS

Rambla Nova 34 1ª 43004 Tarragona - Telf: 977 91 56 31 - vio@vio.cat

Dr. Josep Maria Vives
Dra. Pilar Turégano

DERMATOLOGIA MEDICOQUIRÚRGICA

Rambla Nova 124 Esc. Izq. 1º E - Telf: 977 22 26 52

- Mecánica Integral
- Electricidad y Electrónica
- Inyección Gasolina y Diesel
- Análisis y Diagnósis
- Climatización
- Mantenimiento General

Vía Augusta, 6 - 43003 TARRAGONA - Teléfono 977 23 27 23 - Fax 977 24 52 77
www.tarracograu-dtcoplus.com - gestion@tarracograu.com

Gelateria Italiana Olivier

Rambla Nova, 54

43001 TARRAGONA

Tel. 977 233 133

✓ Herboristeria i dietètica

✓ Elaboració de pa

✓ Complements nutricionals

✓ Cuina diària

✓ Alimentació ecològica

✓ Teràpies naturals

L'Espiga d'Or

Rovira i Virgili, 17 · 43002 Tarragona · Tel. 977 22 55 08 · www.lespigador.net

Pâtisserie
Rabasó

Carrer Merceria, 25
Telèfon 977 236 676
43003 TARRAGONA

el **Solet**

En 'El Solet' encontrarás:

- Menú diario P.V.P. 10,50 €
- Desayunos de tenedor.

- Celebraciones para grupos,
- Cumpleaños, encuentros, ... nos adaptamos a su interés.

Contacta con nosotros en el 656 437 090,
pide información sin compromiso.

*Abrimos todos los días,
incluido festivos.*

Pare Iglesias 3
Tarragona
Tel. 656 437 090
[inmaelsolet.facebook](https://www.facebook.com/inmaelsolet)

Coca-Cola®

*"Creant experiències inoblidables
per aconseguir l'excel·lència"*

Vols saber més...?

IN & OUT

www.iocon.es

iocon@iocon.es

977 220022 · 699156070

**IN&OUT,
la primera
Human Consultancy
del món del turisme, l'oci i
la restauració.**

Solucions innovadores i exclusives
per a augmentar el valor
que aporta cada empleat
al resultat final de
l'organització.

el loro de la negrita

C/ Governador González, 25 - 43001 TARRAGONA - Telf. 977 915 717
info@ellloro.com [f@elllorodelanegrita](https://www.facebook.com/elllorodelanegrita) [@elllorodelanegrita](https://www.instagram.com/elllorodelanegrita)

GRIS arquitectura interior

Cada projecte, un repte únic.

Especialistes en interiorisme.

Servei claus en mà, cuidem tots els detalls.

Rambla Nova, 38, Tarragona / 977 242 105 / www.gris.cat

Xavier Pagès Artuñedo

Carrer de la Merceria, 17
43003 TARRAGONA

Telèfon 977 234 625

www.casacorderet.cat
info@casacorderet.cat

50 ANYS FIDELS A LA IMATGE
AMB SOLUCIONS TÈCNICAMENT IMPRESSIONANTS

G EQUIPS D'OFICINA
GUIVERNAU
INNOVACIÓ TECNOLÒGICA I ACTITUD DE SERVEI

50 ANYS
AL SEU SERVEI
- Des de 1970 -

Sistemes audiovisuals. **Impressió & multifunció.** Primeres marques.

Estanislau Figueres, 33 · Tarragona · Tel. 977 218 331 · info@guivernauequips.com · www.guivernauequips.com

TALLER MECÀNIC SANS CAMILO

REPARACIÓ GENERAL DE L'AUTOMÒBIL

Mecànica General	Aire condicionat
Diagnòstic d'avaries	Electricitat
Pre ITV	Frens
Pneumàtics	Alineació
Amortidors	

C/. Pin i Soler, 8 · 43002 TARRAGONA
www.sans-camilo-motors.es

Tel. 977 21 79 59
Mob. 607 90 42 16

Avda. Andorra, 11 Bajos
43002 Tarragona
Tel. 678 53 17 77

Tarragona

Quiosc Rambla Nova, 53

Quiosc Plaça Verdaguer

Carretera Cementiri, 5

Telefon: 977 22 63 55

◆ **REUS**
Raval de Jesús 35
977 773 667
reus@opticateixido.com

◆ **TARRAGONA**
Rovira i Virgili 2
977 212 912
tarragona@opticateixido.com

◆ **VALLS**
Jaume Huguet 4
977 602 050
valls@opticateixido.com

◆ **SANT PERE I SANT PAU**
Edifici alt penedès
977 212 629
spsp@opticateixido.com

Teixido
OPTIQUES
www.opticateixido.com

Ctra. de la platja, s.n.
43893 Altafulla (Tarragona)
Costa Daurada – KT000098
GPS.: 41.8.18N / 1.22.57E
info@campingsantaaulalia.com
www.campingsantaaulalia.com
Tel. +34 977 650 213

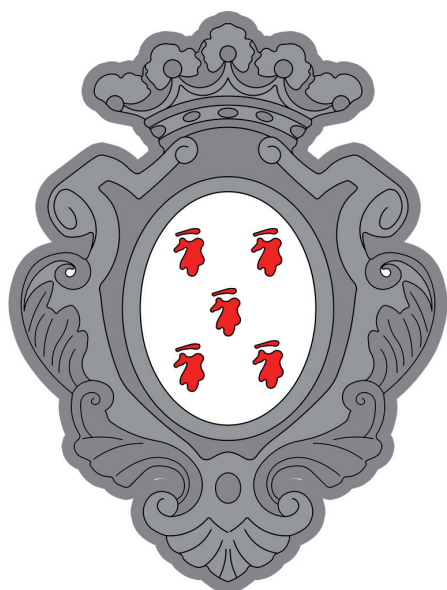

Camping Santa Eulalia

MASCHIOPACK IBERICA, S.L.
www.maschiopack.es
Av. Paisos Baixos, Illa 2, parc.5.2 Pol. Industrial Constantí
43120-CONSTANTI (Tarragona) Tel. +34 977 524 318

Donem el més sincer
agraïment a les perso-
nes i firmes comercials
que han col·laborat
amb l'edició d'aquesta
revista

Bateguem amb la cultura

Setmana Santa 2021

Diputació Tarragona

